

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

**Krajně pravicové aspekty diskurzu Marine Le Penové v
prezidentských volbách v roce 2017**

Bakalářská práce

Praha 2019

Autor práce: Julie Waldová

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Matějka, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Bibliografický záznam

WALDOVÁ, Julie. Krajně pravicové aspekty diskurzu Marine Le Penové v prezidentských volbách v roce 2017. Praha, 2019. 63 s. Bakalářská práce práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Ondřej Matějka PhD.

Abstrakt

V posledních letech se Marine Le Penová snaží oprostít od krajně pravicové minulosti Národní fronty (dnes Národní sdružení), stát se “stranou jako všechny ostatní” a zařadit se tak do hlavního proudu francouzské politické scény. Strana proto od chvíle, kdy se Le Penová v roce 2011 stala její předsedkyní, prošla mnohými změnami, prostřednictvím kterých se Národní fronta pokusila normalizovat svůj projev, aby v očích veřejnosti získala zpět svou ztracenou kredibilitu. Pro tuto transformaci se zejména ve francouzském prostředí vžil termín *dédiabolisation*. V roce 2017 se Le Penová ucházela o post francouzského prezidenta. Přestože v druhém kole volby nakonec uspěl protikandidát Emmanuel Macron, výsledek 33,39 % hlasů, který kandidátka Národní fronty získala, může být vnímán jako skutečný návrat strany do boje o politickou moc. Tato práce tak v kontextu fenoménu narůstajících volebních preferencí krajní pravice analyzuje onen “normalizovaný” diskurz Marine Le Penové v prezidentských volbách a identifikuje jeho krajně pravicové aspekty. Podrobná analýza prezidentských projevů a programu pak přibližuje, jakým směrem by se Francie za potenciální vlády Národní fronty mohla ubírat.

Abstract

In recent years, Marine Le Pen has been trying to steer away from the far-right past of the National Front (now the National Rally) to become a "party like any other" and thus become a part of the French political mainstream. Since Le Pen became its chairman in 2011, the party has undergone many changes through which the National Front has tried to normalize its rhetorics in order to regain its lost credibility in the eyes of the public. For this transformation, the term *dédiabolisation* is used, particularly in France. In 2017, Le Pen ran for the French president. Though Emmanuel Macron eventually succeeded in the second round of elections, 33.39% of the votes that the National Front candidate received may be perceived as a genuine return of the party to the struggle for political power. Thus, in the context of the growing electoral preferences of populist radical right-wing parties, this thesis addresses the "normalized" discourse of Marine Le Pen in the presidential election and identifies its far-right aspects. A detailed analysis both of her pre-election speeches and her political program then outlines the direction in which France could move towards under the potential rule of the National Front.

Klíčová slova

Marine Le Penová, francouzské prezidentské volby, populistická radikální pravice, nativismus, autoritářství, populismus

Keywords

Marine Le Pen, French presidential elections, Populist Radical Right, nativism, authoritarianism, populism

Rozsah práce: 92 091 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Julie Waldová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Ondřeji Matějkovi, PhD. za ochotu a vstřícný přístup při vedení této práce. Velké díky patří i mé rodině a nejbližším, kteří mi byli po celou dobu sepisování bakalářské práce velkou psychickou oporou.

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Julie Waldová

E-mail:

julie.waldova@gmail.com

Studijní obor:

Mezinárodní teritoriální studia

Semestr a školní rok zahájení práce:

ZS 2018/2019

Semestr a školní rok ukončení práce:

LS 2018/19

Vedoucí bakalářského semináře:

doc. PhDr. Michal Kubát, Ph.D.

Vedoucí práce:

PhDr. Ondřej Matějka, Ph.D

Název práce:

Krajně pravicové aspekty diskurzu Marine Le Penové v prezidentských volbách v roce 2017

Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):

Tato práce se zabývá identifikací krajně pravicových aspektů diskurzu Marine Le Penové v prezidentských volbách v roce 2017 v kontextu proměn, kterými strana v posledních letech prošla.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

Původním cílem práce bylo na vybraných projevech Marine Le Penové v prezidentských volbách 2017 ukázat některé fenomény strategie *dédiabolisation*. Práce si stále klade za cíl představit argumenty a rétorické figury, které Le Penová v rámci prezentace jednotlivých témat používala. Větší důraz je ale kladen na její diskurz a jeho krajně pravicové aspekty. V době, kdy extrémně pravicové strany zažívají v Evropě nárůst volebních preferencí totiž považují za velmi důležité zkoumat nejen to, jaké prostředky používají tato hnutí k tomu, aby se zařadily do politického mainstreamu a nepředstavovaly v očích voličů společenskou hrozbu, ale i jaký je opravdový význam jejich mnohdy zdánlivě umírněných sdělení.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

První kapitola se věnuje Muddeho teorii populistických radikálně pravicových stran a vymezuje tři základní definiční ideologické znaky společné všem takovým stranám – nativismus, autoritářství a populismus. Druhá kapitola se zabývá vývojem Národní fronty od zvolení Marine Le Penové jako předsedkyně strany až po přejmenování strany na Národní sdružení v roce 2018. Důraz je kladen především na změny, kterými strana prošla v rámci tzv. *strategie dédiabolisation*. Třetí a stěžejní kapitola této práce představuje výsledky analýzy prezidentských projevů Marine Le Penové a je rozdělená na celkem čtyři podkapitoly - Marine Le Penová a nepřátelé národa, Marine Le Penová a proměny demokracie, Marine Le Penová a ekonomické vlastenectví a Marine Le Penová a Evropská unie.

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

Alduy, Cécile a Stéphan Wahniche. *Marine Le Pen Prise aux Mots: décryptage du nouveaux discours frontiste*. Paříž: Seuil, 2015.

Crépon, Sylvain, Alexandr Dézé a Non Mayer. *Faux-semblants du Front national. Sociologie d'un parti politique*. Paříž: Presses de Sciences Po, 2015.

Charvát, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007.

Le site officiel du Front national. "Les 144 engagements présidentiels." <https://frontnational.com/le-projet-de-marine-le-pen/> (staženo 5. 5. 2018).

Mareš, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno: Barrister & Principal, 2003.

Mudde, Cas. *Populist Radical Right Parties in Europe*. New York: Cambridge University Press, 2007.

Wieviorka, Michel. *Le Front national entre extrémisme, populisme et démocratie*. Clamecy: Éditions de la Maison des sciences de l'homme, 2013.

Le site officiel du front national. "Assises présidentielle de Lyon: Discours de Marine Le Pen." 5.ledna 2017. <http://www.frontnational.com/videos/assises-presidentielles-de-lyon-discours-de-marine-le-pen/>, (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du front national. "Discours de Marine Le Pen a Châteauroux." 11.března 2017. <http://www.frontnational.com/videos/discours-de-marine-le-pen-a-chateauroux/> (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du Front national. "Discours de Marine Le Pen à Marseille." 19. dubna 2017. <http://www.frontnational.com/videos/discours-de-marine-le-pen-a-marseille/> (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du Front national. "Discours de Marine Le Pen a Nantes." 26.února 2017. <http://www.frontnational.com/videos/discours-de-marine-le-pen-a-nantes-26022017/> (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du Front national. "Grand meeting de Marine Le Pen au Zénith de Paris." 17. dubna 2017. <http://www.frontnational.com/videos/grand-meeting-de-marine-le-pen-au-zenith-de-paris/> (staženo: 5. 5. 2018).

Le site officiel du Front national. "Marine Le Pen en meeting a Metz" 19.března 2017. <http://www.frontnational.com/videos/marine-le-pen-en-meeting-a-metz/> (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du Front national. "Meeting de Marine Le Pen au meeting a Bordeaux." 2.dubna 2017. <http://www.frontnational.com/videos/discours-de-marine-le-pen-au-meeting-a-bordeaux/> (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du Front national. "Meeting de Marine Le Pen à Perpignan." 15. dubna 2017, <https://frontnational.com/videos/meeting-de-marine-le-pen-a-perpignan-2/> (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du Front national. "Réunion pubque de Marine Le Pen a Arcis-sur-Aube," 11.dubna 2017. <http://www.frontnational.com/videos/reunion-publique-de-marine-le-pen-a-arcis-sur-aube/> (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du front national. "Réunion publique de Marine Le Pen a Mirande (32)." 13.března 2017. <http://www.frontnational.com/videos/reunion-publique-de-marine-le-pen-a-mirande-32/> (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du Front national. "Réunion publique de Marine Le Pen à Pageas." 14. dubna 2017. <https://frontnational.com/videos/reunion-publique-de-marine-le-pen-a-pageas-13042017/> (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du front national. “Assises présidentielle de Lyon: Discours de Marine Le Pen.” 5. ledna 2017. <http://www.frontnational.com/videos/assises-presidentielles-de-lyon-discours-de-marine-le-pen/>, (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du Front national. “Réunion publique de Marine Le Pen a Pierrelatte.” 25. února 2017. <http://www.frontnational.com/videos/reunion-publique-de-marine-le-pen-a-pierrelatte/> (staženo 5. 5. 2018).

Youtube. “Discours de Marine Le Pen à Villepinte - Présidentielles 2017.” YouTube video, 53:36, “TV Patriotes.” 1. května 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=wannhxjaDps> (staženo 20. 2. 2019).

Youtube. “ Discours de Marine Le Pen en Meeting à La Bazoche Gouet (Eure et Loir).” Youtube video, 53:45, “Au nom de la France.” 4. dubna 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=wPhaKnytpC8> (staženo 20. 2. 2019).

Youtube. “Discours de Marine Le Pen en Meeting aux Sables d'Olonne le 27 mars 2017.” YouTube video, 53:48, “Au nom de la France,” 27. března 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=UcgZbjbdZGk> (staženo 20. 2. 2019).

Youtube. “ Discours intégral de Marine Le Pen . Meeting a Lille (26/03/2017).” Youtube video, 1:45:15, “Public Sénat.” 27. března 2017, https://www.youtube.com/watch?v=j9_xjjAxkBY (staženo 20. 2. 2019).

Youtube. ”Marine Le Pen Spectaculaire meeting à Nice le 27 avril 2017.” YouTube video, 1:08:01, “Au nom de la France.” 28. dubna 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=Rbcksw8f1oY> (staženo 20. 2. 2019).

Youtube. ”Marine Le Pen tient son dernier meeting à Ennemain avant l'échéance du 7 mai (Direct du 4.05).” YouTube video, 46:23, “RT France.” 4. dubna 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=gCIydKHr-AY> (staženo 20. 2. 2019).

Youtube. ”Meeting de Marine Le Pen à Ajaccio en Corse: identité Française, identité de chaque peuple.” YouTube video, 1:08:46, “Au nom du Peuple.” 9. dubna 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=U4zihRYFpD0> (staženo 20. 2. 2019).

Youtube. ”Réunion publique de Marine Le Pen à La Trinité-Porhoët (30/03/2017).” YouTube video, 45:49, “Benoît Jupiter.” 31. března 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=IFzx8wO5JAU> (staženo 20. 2. 2019).

Podpis studenta a datum		
Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

Obsah	1
Úvod	2
1.1 Cíle a metodologie práce	3
1.2 Rozbor pramenů a literatury	4
1.3 Struktura práce	6
2. Teorie Radikálně pravicových populistických stran	7
2.1. Vymezení pojmů	7
Radikalismus	7
Pravicový radikalismus	8
Pravicový populismus	8
2.2 Populistické radikálně pravicové strany podle Muddeho	9
Nativismus	9
Autoritářství	11
Populismus	12
3. Marine Le Penová a Národní fronta/Národní sdružení	14
3.1 Výměna předsedy strany	14
3.2 Strategie dédiabolisation	15
3.3 Volební úspěchy strany a francouzské prezidentské volby 2017	18
4. Analytická část	19
4.1 Marine Le Penová a Nepřátelé národa	19
4.1.1 Dualita lidu vs. elit nehájících národní zájmy	20
4.1.2 Islám a ohrožení národní identity	21
4.1.3 Shrnutí	24
4.2 Marine Le Pen a proměny demokracie	25
4.2.1 Návrat Elysejského paláce lidu	25
4.2.2 Obrana francouzské jednoty a národní identity	27
4.2.3 Obnova republikánského pořádku	30
4.2.4 Shrnutí	32
4.3 Marine Le Penová a ekonomické vlastenectví	34
4.3.1 Ekonomický patriotismus	34
4.3.2 Národní priorita	36
4.3.3 Shrnutí	38
4.4 Marine Le Pen a Evropská Unie	39
4.4.1 Návrat ztracené státní suverenity	39
4.4.2 Shrnutí	41
5. Závěr	43
Summary	46
Bibliografie	47

Úvod

V posledních letech sledujeme na evropské politické scéně nárůst volebních preferencí u stran, které svou ideologickou pozicí ohrožují liberálně demokratické zřízení jednotlivých zemí EU. Dokládá to i výsledek posledních voleb do Evropského parlamentu, ve kterém uspěly subjekty označované jako populistické, krajně pravicové či jako populisticky radikálně pravicové. Mezi tyto patří například SDP Tomia Okamury, Liga Severu Mattea Salviniho, Strana pro svobodu Geerta Wilderse nebo Národní sdružení Marine Le Penové.

Ve většině evropských zemí se těmto stranám zatím nepodařilo etablovat se v rámci politického systému natolik, aby se mohly zásadním způsobem podílet na politické moci a určovat tak vnitrostátní i zahraniční politiku daného státu. Jak rychlou proměnou může demokratické zřízení projít, dostane-li se k moci strana, která patří do politické rodiny populistické radikální pravice, je patrné na vývoji Maďarska od okamžiku, kdy se k moci v zemi dostala strana Fidesz současného premiéra Viktora Orbána. Země dnes čelí všestranné kritice kvůli porušování principů právního státu i omezování základních lidských práv, konkrétně například práv menšin, svobody projevu, shromažďování, náboženského vyznání, akademických svobod, ale i kvůli ohrožení nezávislosti soudnictví a některých dalších státních institucí.¹

Populistické strany podobné maďarskému Fidezsu se podle nizozemského politologa Case Muddeho stávají pro své autoritářství a nativismus čím dál více krajně pravicovými.² Jako o populistce, ale i krajně pravicové političce, bývá referováno i o Marine Le Penové, předsedkyni Národního sdružení a neúspěšné kandidátce na post prezidenta Francouzské republiky - jedné z největších evropských demokracií a nejsilnějších zemí Evropské unie. Počet hlasů, které Le Penová získala v roce 2017 v prezidentských volbách i letošní úspěch ve volbách do Evropského parlamentu signalizuje nárůst popularity její strany. V posledních letech se Marine Le Penová snaží oprostít od krajně pravicové minulosti strany, stát se “stranou jako všechny ostatní” a zařadit se tak do hlavního proudu francouzské politické scény. Sama Le Penová označení krajní pravice odmítá a prezentuje se jako politička, která chce pouze národ ochránit a navrátit mu jeho suverenitu a svobodu. Přestože v předloňských volbách neuspěla, s velkou pravděpodobností se bude o post ucházet i v příštích letech a podle českého politologa francouzského původu Michela Perottina

¹ Filip Hanka, Analýza: Nestrannost maďarského soudnictví a záruky právního státu jsou nadále oslabené, zlobí se Evropský parlament, *Česká justice*, 29. listopadu 2018, <https://www.ceska-justice.cz/2018/11/analyza-nestrannost-madarskeho-soudnictvi-a-zaruky-pravniho-statu-jsou-nadale-oslabene-zlobi-se-evropsky-parlament/> (staženo 30. 4. 2019).

² Cas Mudde, How populism became the concept that defines our age, *The Guardian*, 22. listopadu 2018, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/nov/22/populism-concept-defines-our-age> (staženo 30. 4. 2019).

může hrát právě čas v její prospěch.³ V kontextu posilující krajní pravice tak považuji za velmi důležité zkoumat diskurz Marine Le Penové, který odhaluje, jakým směrem by se Francie za potenciální vlády Národního sdružení mohla ubírat.

1.1 Cíle a metodologie práce

V této práci si předkládám dva hlavní cíle. Prvním z nich je identifikovat krajně pravicové aspekty diskurzu Marine Le Penové na základě teorie Populistických radikálně pravicových (dále PRP) stran nizozemského politologa Cas Muddeho. Touto cestou by mělo být bezpečně určeno, jestli a proč Marine Le Penová jako prezidentská kandidátka za Národní sdružení (tehdejší Národní frontu) svými postoji naplňovala všechny tři definiční znaky populistické radikální pravice, tedy nativismus, populismus a autoritářství. Práce si současně klade za cíl představit argumenty a rétorické figury, které byly v rámci prezentace jednotlivých témat používány.

Základní hypotézou této práce je, že diskurz Marine Le Penové v době prezidentské kampaně v roce 2017 nese populistické a nativistické rysy, nikoliv však přímo autoritářské.

Původním záměrem bylo také analyzovat období kampaně voleb do Evropského parlamentu a obě zkoumaná období porovnat. V době dokončování této práce však kampaň teprve končila, a pro analyzování relevantního vzorku dat tak nebyl prostor. Tato práce by nicméně měla sloužit jako solidní zdroj pro možné budoucí zkoumání vývoje ideologických postojů i rétoriky Marine Le Penové.

Použitá metodologie je inspirována analytickým postupem Muddeho, který kategorizuje populistické radikálně pravicové strany na základě charakteristik stranické ideologie. Pro odhalení klíčových ideologických atributů vnímá jako nejvhodnější výzkumný přístup kvalitativní obsahovou analýzu provedenou na základě analyzování obsahu oficiálních prohlášení zkoumané strany (“stranická literatura”), a to jak veřejných, tak vnitrostranických.⁴ Prohlášení populisticky radikálně pravicových stran zkoumal Mudde s ohledem na jejich tři definiční ideologické rysy – nativismus, autoritářství a populismus. Otázky, kterými se tyto strany zabývají Mudde tematicky roztřídil do okruhů a následně zkoumal, jakým způsobem se v těchto okruzích projevují tři výše popsané ideologické rysy. Těmito okruhy jsou identifikace společného nepřítelů, demokracie, ekonomie, evropská integrace a globalizace. Pro práci s projevy a programem tak byla využita

³ Lucie Bednářová, Když ne teď, tak příště. Šance Le Penové na prezidentku porostou, říká pro INFO.CZ politolog, *info.cz*, 05.05.2017, <https://www.info.cz/volby/kdyz-ne-ved-tak-priste-sance-le-penove-na-prezidentku-porostou-rika-pro-info-cz-politolog-7380.html> (staženo 5. 5. 2019).

⁴ Cas Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe* (New York: Cambridge University Press, 2007), 38-39.

obsahová analýza, která klade důraz na pochopení sdělení textu v rámci jednotlivých zkoumaných kategorií i v širším kontextu intertextuálních významů sdělení. Jako tematické okruhy, podle kterých byly body programu a jednotlivé proslovy a postoje Marine Le Penové analyzovány, byly zvoleny výše zmíněné okruhy, definované Muddem.

1.2 Rozbor pramenů a literatury

Vzhledem k tomu, že považuji za klíčové zkoumat, jakým způsobem strana představuje svůj program veřejnosti, jako korpus pro výzkum jsem stanovila dvacet veřejných proslovů Marine Le Pen pronesených v rámci prezidentské kampaně v období mezi únorem a květnem 2017 spolu se samotným programem, tedy “144 závazky” (*144 engagements présidentiels*)⁵. Projevů bylo v rámci kampaně proneseno více, korpus však tvoří všechny kompletní projevy, které jsem byla schopná shromáždit do února 2019. Největší část této práce tak vychází z primárních pramenů, které byly z francouzského originálu překládány do českého jazyka. Proslovy, ve kterých Marine Le Penová prezentovala svůj prezidentský program, bývaly v písemné formě dostupné na oficiálních webových stránkách Národní fronty. V průběhu uplynulého roku byly ale z webových stránek postupně odstraněny, a Národní fronta se je přes opakovanou žádost pro účely této práce nakonec rozhodla neposkytnout. Dostupné jsou tak dnes jen na serveru Youtube.com.

Teoretický rámec práce, na základě kterého byl program a projevy analyzovány, vychází z rozboru populismu radikální pravice podle nizozemského politologa Cas Muddeho, který se specializuje na politický extremismus a populismus v Evropě i Severní a Jižní Americe. Ve své knize *Populist Radical Right Parties in Europe*⁶ představil jednu z vůbec nejkomplexnějších analýz této politické rodiny. Ve výběru Muddeho teoretického rámce mě utvrdila i skutečnost, že autor před vydáním svou knihu redigoval s ohledem na odborný komentář rakouské lingvistky Ruth Wodakové, i francouzského politologa Alexandré Dezého, respektovaných akademiků, jejichž díla vnímám jako klíčová pro studium Marine Le Penové v kontextu pravicového populismu. Pro pochopení problematiky samotného populismu, historického kontextu jeho vývoje a zejména vztahu populismu a demokracie považuji za důležitou další Muddeho práci, kterou sepsal s chilským politologem Cristóbaelem Roviraou Kaltwasserem, kterou je *Populism: a very short introduction*⁷.

⁵ "Les 144 engagements présidentiels", Le site officiel du Front national, <https://frontnational.com/le-projet-de-marine-le-pen/> (staženo 5. 5. 2018).

⁶Cas Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe* (New York: Cambridge University Press, 2007).

⁷ Cas Mudde a Cristóbal Rovira Kaltwasser, *Populism: a very short introduction* (New York: Oxford University Press, 2017).

Co se českého akademického prostředí a populismu týče, skvělý vhled do problematiky se zaměřením na evropský prostor nabízí i kolektivní dílo několika českých politologů editované Jiřím Kociánem, Michalem Kubátem, Martinem Mejstříkem s názvem *Populismus v časech krize*.⁸ Přestože teoretická část této práce z jejich díla nakonec nevychází, byla jednou z prvních publikací, ze které jsem čerpala první znalosti o populismu, teoretických východiscích a i jeho konkrétních podobách v různých zemích napříč Evropou. Pro studium politického extremismu a rozlišování jeho různých forem potom považuji za velmi přínosné i práce českých odborníků na extremismus Jana Charváta a jeho *Současný politický extremismus a radikalismus*⁹ a dílo Miroslava Mareše *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*¹⁰. Pro mou práci byly publikace významné zejména pro získání přehledu v základních pojmech spojených s politickým extremismem a radikalismem a jejich používání v českém jazyce.

Při analýze rétoriky Marine Le Penové a odhalování skutečného významu jejích sdělení i logiky argumentace používané při oslovování voličů, mi pomohla zejména kolektivní práce Cécile Alduyové a Stéphan Wahniche *Marine Le Pen Prise aux Mots: décryptage du nouveaux discours frontiste*¹¹. Autoři provedli podrobnou lingvistickou analýzu nejen politického programu Marine Le Penové a Jean-Marie Le Pena, ale zejména více než 500 projevů pronesených oběma předsedy strany mezi lety 1987 - 2013. Na základě toho identifikovali změny i kontinuitu v diskurzu lídrů Národní fronty a zejména rétorické prostředky, kterými se Marine Le Penová snaží v kontextu strategie “*dédiabolisation*” legitimizovat tradiční krajně-pravicovou politickou linii strany.

Za důležitý zdroj pro studium samotné Národní fronty, jejího postavení na francouzské politické scéně i ideologického vývoje v kontextu více než čtyřicetiletého fungování strany, považuji zejména dvě díla z francouzského akademického prostředí: *Le Front national entre extrémisme, populisme et démocratie* francouzského sociologa Michela Wieviorky a kolektivní práci Sylvaina Crépona, Alexandra Dézého a Nonny Mayerové *Faux-semblants du Front national. Sociologie d'un parti politique*¹². Část druhé publikace, která byla napsána Alexandrem Dezém, se

⁸Michal Kubát, Martin Mejstřík, Jiří Kocián (eds.), *Populismus v časech krize* (Praha: Univerzita Karlova, 2016).

⁹Jan Charvát, *Současný politický extremismus a radikalismus* (Praha: Portál, 2007).

¹⁰Miroslav Mareš, *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR* (Brno: Barrister & Principal, 2003).

¹¹Cécile Alduy a Stéphan Wahniche, *Marine Le Pen Prise aux Mots: décryptage du nouveaux discours frontiste* (Paříž: Seuil, 2015).

¹²Sylvain Crépon, Alexandr Dézé, Non Mayer, *Faux-semblants du Front national. Sociologie d'un parti politique* (Paříž: Presses de Sciences Po, 2015).

velmi podrobně věnuje proměnám strany ve vztahu ke snahám o získání ztracené kredibility v očích voličů.

V závěru rozboru pramenů a literatury je potřeba zmínit i vysokoškolské absolventské práce, které se v posledních letech také zabývaly Národní frontou s důrazem na proměnu, kterou strana od dob předsednictví Marine Le Penové prošla. První z nich je práce Pavla Valenty s názvem *Front National: Stará nebo nová krajní pravice?*.¹³ Práce se celkem podrobně věnuje historii Národní fronty, samotné analýze programu a ideologie ale není věnován příliš velký prostor. Druhá práce autorky Evy Húskové s názvem *Fenomén vzostupu extrémnej pravice vo Francúzsku: Diskurzívno-obsahová komparatívna analýza kandidátov Národného Frontu v prezidentských voľbách od roku 2002*¹⁴ se věnuje analýze vývoje strany a jejího diskurzu v kontextu strategie *dédiabolisation*. Zaměřuje se ale zejména na proměnu diskurzu a ideologie obou kandidátů, které vnímá jako populistické.

Moje práce se naproti tomu soustředí výhradně na podrobnou identifikaci krajně-pravicových aspektů projevů a programu Marine Le Penové s důrazem na způsob, jakým jsou navrhované změny potenciálním voličům prezentovány. Množství analyzovaných projevů potom umožňuje podrobněji prezentovat nejen rétoriku Marine Le Penové, ale odhalovat mnohé implicitně vyřčené postoje, které se, ač tvoří součást programu, nemusí na první pohled jevit právě jako krajně pravicové. Samotným nahlížením projevů perspektivou nativistických, autoritářských a populistických aspektů přináším do českého prostředí poněkud jedinečný komplexní přehled mnohdy radikálních změn, které Marine Le Penová, v případě svého zvolení na post prezidentky Francie, slibovala naplnit.

1.3 Struktura práce

První kapitola se věnuje Muddeho teorii populistických radikálně pravicových stran a vymezuje tři základní definiční ideologické znaky společné všem takovým stranám – nativismus, autoritářství a populismus. Druhá kapitola se zabývá vývojem Národní fronty od zvolení Marine Le Penové jako předsedkyně strany až po přejmenování strany na Národní sdružení v roce 2018. Důraz je kladen především na změny, kterými strana prošla v rámci tzv. *strategie dédiabolisation*, pomocí které se Le Penová pokusila zbavit stranu kritiky spojené zejména s rasistickými a xenofobními vyjádřeními otce-zakladatele strany Jean-Marie Le Pena, a vrátit ji tak zpět do boje o politickou

¹³Pavel Valenta, “Front National: Stará nebo nová krajní pravice?” (bakalářská práce, Univerzita Karlova, 2018).

¹⁴Eva Húsková, “Fenomén vzostupu extrémnej pravice vo Francúzsku: Diskurzívno-obsahová komparatívna analýza kandidátov Národného Frontu v prezidentských voľbách od roku 2002” (bakalářská práce, Univerzita Karlova, 2018).

moc. Třetí a stěžejní kapitola této práce představuje výsledky analýzy prezidentských projevů Marine Le Penové a je rozdělena na celkem čtyři podkapitoly - Marine Le Penová a nepřátelé národa, Marine Le Penová a proměny demokracie, Marine Le Penová a ekonomické vlastenectví a Marine Le Penová a Evropská unie. Vzhledem k tomu, že téma globalizace prostupuje prvními ze čtyř stanovených okruhů, není mu věnována samostatná kapitola.

2. Teorie Radikálně pravicových populistických stran

Než bude podrobněji vysvětleno, na jakém základě je možné stranu vnímat jako populisticky radikálně pravicovou, je nezbytné vymezit pojmy, se kterými teorie pracuje a co tyto termíny označují. V odborné literatuře zabývající se problematikou populismu a radikálně pravicových stran totiž existuje mnoho přístupů, které tyto pojmy chápou různě. Strana Národní fronta (dnes Národní sdružení) však v této práci není analyzována na základě jednotlivých pojmů, nýbrž podle ucelené Muddeho definice populistických radikálně pravicových stran.

2.1. Vymezení pojmů

Radikalismus

Radikalismus může být definován jako soubor politických postojů, jež mohou vést k výrazným a rozsáhlým změnám ve společnosti, avšak za zachování demokratických principů a v součinnosti s nimi.¹⁵ Na rozdíl od extremismu, se kterým bývá termín hojně zaměňován, neusiluje o změnu stávajícího politického zřízení a nelze jej tak definovat jako souhrn názorů anti-systémových. S ohledem na široký rozptyl ideologií, ke kterým se radikalismus může vztahovat, je potřeba termín ukotvit v rámci tzv. pravolevé osy politického spektra. Stejně jako extremismus se radikalismus v rámci této osy nachází dál od politického středu. A právě vychylování od demokratického centra i tenká hranice mezi extremismem a radikalismem signalizuje destabilizační potenciál těchto postojů, které v konečném důsledku mohou demokratický systém ohrozit.¹⁶

¹⁵ Charvát, *Současný politický extremismus a radikalismus*, 13.

¹⁶ Mareš, *Pravicový radikalismus a extremismus v ČR*, 34.

Pravicový radikalismus

Ideologie pravicového radikalismu, o které bývá v českém prostředí referováno jako o ultrapravici, je charakteristická opozicí vůči hodnotám a pravidlům demokratického státu.¹⁷ Za pravicové se podle tradičního chápání politického systému označují ty strany, jež se od levého spektra pravolevé osy odlišují zejména postoji k socio-ekonomickým otázkám. Na rozdíl od levice zastávají pravicové subjekty princip samoregulační schopnosti trhu a prosazují zásadu *laissez-faire*, tedy nezasahování státu do ekonomiky.¹⁸ Pravicový aspekt stran v případě studování populistické radikální pravice ale podle Muddeho není možné odvozovat podle tradičního pojetí, a to ze dvou důvodů. V první řadě, ekonomické otázky nejsou nutně jádrem ideologie stran z této politické rodiny. Dále pak obvykle mnohé z dotyčných stran prosazují politiku protekcionismu a tzv. *šovinismus blahobytu* - ideu přerozdělování prostředků státu na sociální podporu mezi příslušníky vlastního národa. Tu naopak odpírají skupinám obyvatel, které v rámci státu identifikují jako cizí. Pravicový aspekt stran populistické radikální pravice tak podle Muddeho vychází primárně z jejich postoje vůči společenské nerovnosti, kterou vnímají jako přirozenou a státem nezměnitelnou.¹⁹ Radikální pravici pak Mudde definuje na základě její opozice vůči základním hodnotám reprezentovaným systémem liberální demokracie.²⁰ Dalším atributem takzvané ultrapravice jsou pak postoje pohybující se mnohdy na hraně rasismu a extrémního nacionalismu a s tím spojená politika vyznačující se odporem k stávajícímu evropskému řádu, právům menšin, ekonomické globalizaci nebo přistěhovalectví.²¹

Pravicový populismus

V rámci akademické sféry doposud nedošlo k vytvoření obecně platné definice populismu. Někteří politologové vnímají populismus jako politickou strategii, jiní jako způsob myšlení nebo ideologii. Panuje ovšem shoda nad tím, že (v současnosti) je spíše charakteristický pro politická uskupení radikální pravice. Mudde pojem nedefinuje pouze jako rétorický nástroj sloužící k oslovení lidu a získání voličské podpory, ale i jako součást stranické doktríny. Jedním z

¹⁷ Ibid., 20-46.

¹⁸ Charvát, *Současný politický extremismus a radikalismus*, 15.

¹⁹ Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 25.

²⁰ Ibid., 25.

²¹ Mareš, *Pravicový radikalismus a extremismus v ČR*, 20-46.

charakteristických rysů populismu je rozdělování společnosti na dvě skupiny, nejčastěji lid, na jehož obranu se populisté staví, a zkorumpované elity. Postoje pravicově populistických stran zpravidla vychází z aktuálních nálad a předsudků občanů. Současný pravicově populistický diskurz hojně pracuje s pojmy jako státní suverenita a národní identita. V tomto kontextu představuje největší ohrožení globalizace i imigrace a s nimi spojený příliv odlišných kulturních vlivů. Pro komplexní problémy pak populisté často nabízejí líbivá a zdánlivě jednoduchá řešení.²²

2.2 Populistické radikálně pravicové strany podle Muddeho

Muddeho přístup k definování populismu radikální pravice lze označit za empiricky generalizující. Cílem jeho analýzy je identifikace podobností a společných rysů stranické ideologie zkoumaných politických subjektů. Na jejím základě je následně utvořena obecně platná typologie. V pojetí označovaném jako *maximální definice* Mudde vymezuje tři základní definiční ideologické znaky společné všem diskutovaným stranám – nativismus, autoritářství a populismus. Definici nazývá maximální, jelikož je v jejich jednotlivých rysech obsažen “největší společný jmenovatel” ideologických rysů obecně platných pro celou PRP politickou rodinu. V mezích maximální definice je potom nahlížen soubor témat, kterými se PRP strany více či méně zabývají. PRP strany podle Muddeho sdílejí podobný pohled na ekonomiku, podobu demokracie, evropskou integraci a globalizaci. Současně se vymezují proti určitým skupinám, které z jejich pohledu představují pro lid/národ ohrožení. K jednotlivým tématům se vrátíme v analytické části práce, neboť představují klíč pro zkoumání ideologie Marine Le Penové jako pravicové radikální populistky.

Nativismus

Mudde definuje nativismus jako ideologii usilující o vytvoření kulturní a politické jednoty státu a národa. Státy mají být obývány primárně příslušníky nativní skupiny obyvatel, tedy původními rodilými občany dané země. Přesvědčení vychází z víry v monokulturní stát tvořený nativním, homogenním národem, pro nějž nenativní prvky představují ohrožení. Definice příslušníků národa sice není jasně formulována, vychází však z odkazů společné historické a kulturní tradice a zejména z vymezování se vůči “cizím” nenativním elementům (osobám i

²² Ibid. 20-46.

myšlenkám). Fundamentální ohrožení pro národní stát typicky představují minoritní kulturní, náboženské nebo etnické skupiny obyvatel.²³

Nativismus dále, stejně jako populismus, vytváří obraz rozdělené společnosti na dvě pomyslné skupiny²⁴, “my” a “oni”, nikoli však v antagonistickém vztahu lidu a vládnoucích elit, nýbrž na základě vize monokulturního státu, tj. jeden národ tvoří jeden stát. PRP strany tak akcentují dichotomii mezi nativním lidem/národem a nenativními skupinami. K legitimizaci svých postojů využívají vyvolávání strachu a s ním souvisejícího pocitu ohrožení z “cizích” nenativních elementů. Nativistická ideologie podle Muddeho zahrnuje i prvky xenofobie a nacionalismu. Společenská nerovnost artikulovaná PRP stranami ale nemusí vycházet z biologických rozdílů mezi lidmi. Inkluzivní a exkluzivní argumentace je totiž častěji vystavěná na principu kulturních a náboženských odlišností. Nativismus ale nezahrnuje liberální formy nacionalismu a zároveň není nutně rasistický.²⁵

V kontextu masové přistěhovalecké vlny ze států muslimského světa se evropská PRP vymezuje zejména vůči nenativním prvkům na základě odmítání islámu jako náboženství, které není s evropskou civilizací vycházející z křesťanské tradice kompatibilní. Protiimigrační politiku potom uplatňují i na potomky přistěhovalců mající občanství dané země, které ale jakožto nenativní skupinu z národa vyčleňují.²⁶

Vize monokulturního státu se v realitě dnešního multikulturního globalizovaného světa jeví jako nemožná, čehož jsou si vědomy i mnohé PRP subjekty. Dílčí diverzita pod podmínkou asimilace nenativních prvků včetně uznání dominance první, tedy nativní skupiny, je tudíž přípouštěna. PRP strany nicméně stojí v opozici vůči multikulturalismu a obranu a dominanci vlastní kultury (*leading culture*²⁷) považují za *národní prioritu*. Příslušníkům menšin, které v majoritní společnosti v rámci národa kulturní diverzitu vytváří, je obvykle přiznávána legální ochrana a rovnost stejně jako nativním občanům. Akcentována je ale protiimigrační politika

²³ Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 16-20.

²⁴ Termín, v anglickém originálu *Imagined Communities*, zavedl irský historik a politolog Benedict Anderson ve své stejnojmenné knize *Imagined Communities* (česky *Představy společenství*). Pomyslným je tedy myšleno, že daná skupina je v představivosti vytvořeným ohraničeným společenstvím.

²⁵ Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 16-20.

²⁶ *Ibid.*, 138-144.

²⁷ Podle PRP stran musí v rámci státu existovat jen jedna “oficiální národní kultura”, ostatní se musí plně podřítit asimilovat.

namířená zejména proti mimo evropským přistěhovalcům. Ta je dnes sice už mainstreamovou politickou pozicí, zastánci nativismu se ale výrazně liší primárně tím, že v rámci státu kladou důraz na predominanci vlastního národa před minoritními skupinami, které do země jako imigranti přišly.²⁸

Nativismus je přítomný i v postoji PRP stran k ekonomickým otázkám, které jsou ale samy o sobě v rámci programu sekundární. Podle Muddeho totiž strany spíše využívají ekonomické argumenty jako podpůrný nástroj k akcentování jiných definičních rysů jejich ideologie. V takovém případě pak prosazují nativistický model řízení ekonomiky státu založený na tzv. *šovinismu blahobytu*²⁹, kdy podporují sociální stát s tím, že podpora má být určena primárně příslušníkům vlastního národa. Ve snaze ochránit národní ekonomiku před zahraničním vlivem potom prosazují tzv. ekonomický nacionalismus. Strany současně zaujímají negativní postoj k mezinárodnímu volnému trhu a uchylují se k protekcionistickým opatřením a regulacím, které mají ochránit domácí ekonomiku před zahraniční konkurencí. Současně chtějí prosazovat finanční podporu národnímu průmyslu, menším obchodníkům a zemědělcům.³⁰

Z idey kulturně homogenní společnosti, jejíž integrita má být chráněna před všemi vnějšími hrozbami a z principu upřednostňování příslušníků vlastního národa plyne několik dalších postojů, které jsou nedílnou součástí ideologie PRP stran. Významně zastoupený tak logicky bývá negativní postoj k ekonomické globalizaci a evropské integraci, které jsou dle PRP přímou příčinou masové migrace a ztráty národní suverenity. Kritika vychází i z výše nastíněných snah o ochranu národní ekonomiky a identity.³¹

Autoritářství

Základní charakteristikou autoritářské ideologie je podle Muddeho víra ve striktně uspořádanou společnost založenou na principu přísného dodržování zákonů, ve které musí být neuposlechnutí autority tvrdě potrestáno. Úloha státu spočívá v ukotvení hodnotového systému zakládajícího se na pevné kontrole, pořádku a respektu. O autoritářství se obvykle mluví ve spojitosti s nedemokratickými režimy. Většina populistických radikálně pravicových stran je však

²⁸ Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 144-145.

²⁹ *Ibid.*, 130-132.

³⁰ *Ibid.*, 125-127.

³¹ *Ibid.*, 196.

velmi opatrná, aby jejich počínání nepřesahovalo meze demokratického zřízení, tedy aby strana nemohla být obviněna z diktátorských tendencí. Současně jsou však názoru, že demokratické mechanismy jsou příliš slabé na to, aby dokázaly zajistit vnitřní i vnější bezpečnost státu, a proto je potřeba přitvrdit. Některé strany proto volají po zavedení kontroverzní *nulové tolerance* po vzoru Rudolfa Giulianiho³² (newyorského starosty z let 1994 až 2001), která se stala jedním z hlavních symbolů politiky tvrdého legálního postupu v potírání kriminality. Ještě radikálnější opatření je potom požadavek na (znovu)zavedení trestu smrti.³³

V souvislosti se snahou o nastolení pořádku v zemi je obecně požadován nekompromisní postup policie i soudů proti delikventům. PRP strany viní vládu z přílišné politické korektnosti, která straní pachatelům trestných činů a policii naopak brání v práci. Kromě navýšení bezpečnostních složek proto usilují i o posílení jejich pravomocí. Mezi dalšími body programu může být i transformace vězeňské správy, která zahrnuje navýšení vězeňských kapacit a zavedení přísnějších vazebních podmínek.

PRP strany mají vzhledem k nativistické povaze jejich ideologie tendenci omezovat práva menšin, jejichž přítomnost ve státě považují za nebezpečnou. Logicky tak nesouhlasí s jejich politickou mobilizací a chtějí zabránit tomu, aby se mohly minority organizovat v rámci vlastních stran. Terčem restriktivních opatření se, zejména po teroristických útocích z 11. září, staly v Evropě muslimské komunity. Přestože od té doby došlo k významnému posílení v oblasti protiteroristické prevence, z pohledu PRP nejsou dostatečné. Strany proto usilují o přísnější kontroly muslimských komunitních center, o uzavření hranic pro muslimské věřící nebo deportaci islámských fundamentalistů.³⁴

Populismus

Posledním z charakteristických rysů, na základě kterých lze v mezích maximální definice kategorizovat populistickou radikálně pravicovou stranu, je populismus. Mudde chápe populismus nejen jako politický styl, tedy způsob, jakým politici oslovují své potenciální voliče, nýbrž současně jako takzvanou zředěnou ideologii (*thin-centered ideology*). Na rozdíl od plné ideologie (*thick*

³² V rámci politiky nulové tolerance se starostovi podařilo významně snížit kriminalitu ve městě. Strategie ale čelila silné kritice kvůli porušování osobní svobody jednotlivce a brutalitě zásahů tamní policie, jejíž zásahy byly často rasisticky motivované.

³³ Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 146.

³⁴ *Ibid.*, 149.

ideology), jakou je například socialismus či fašismus, ale nepředstavuje ucelenou soustavu názorů na uspořádání světa a postavení jedince ve společnosti. Kombinuje ale prvky ostatních ideologií.³⁵

Populismus stejně jako nativismus vytváří obraz rozdělené společnosti na dvě homogenní skupiny, které proti sobě stojí v antagonistickém postavení. Za tyto skupiny je považován “národ” a proti němu stojící “zkorumpované elity”, které nehájí národní zájmy a obecnou vůli lidu, tzv. *Volonté général*. Vzhledem k tomu, že podle populistů musí být politika vždy vyjádřením obecné vůle lidu, je podle Muddeho jedním ze základních pilířů populismu tzv. politika plebiscitu, kterou vyjadřuje mantrou Jean-Marie Le Pena: “Vrátit slovo lidu”.³⁶ PRP subjekty kritizují současnou podobu politického systému, která pro ně není dostatečně demokratická. Vládní strany i konkrétní politici, kteří jsou u moci, jsou prezentováni jako figury, které hájí své partikulární zájmy v rozporu se skutečnými potřebami lidu a státu. Obvykle jsou obviňováni z ohrožování národní suverenity, a to například pro jejich vstřícné postoje k ekonomickému globalismu, Evropské unii a migraci. Kritikou elit tak PRP strany zpochybňují legitimitu demokraticky zvolené vlády, jelikož porušuje princip svrchovanosti suverénního lidu tím, že moc vykonává proti jeho zájmům. Podpora referend a dalších prvků přímé demokracie je potom jednak způsobem, jakým lze “zkaženým elitám” odebrat moc a vrátit ji lidu, současně ale i cestou omezení moci elit jako nejdůslednějších kritiků a protivníků PRP. Prostřednictvím referenda může být umožněno rozhodovat o celé škále věcí včetně odvolání vysokých vládních funkcionářů či o změnách ústavy. Dalším pilířem populistické demokracie je i personalizace moci související s monistickým³⁷ charakterem ideologie PRP stran. Dotyčné subjekty nemusí hájit postoje v přímém rozporu s principy zastupitelské demokracie *per se*, oponují ale reprezentaci “špatnými lidmi” tedy vládnoucími elitami a současně bývají skeptické k politickému pluralismu a dělbě moci. Volání po centralizaci politické moci se projevuje například ve snahách o posílení pravomocí premiéra nebo prezidenta - politické figury, která v rámci daného státu disponuje největší mocí.³⁸

³⁵ Mudde a Kaltwasser, *Populism: a very short introduction*, 6.

³⁶ Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 151.

³⁷ tzn. proti politickému pluralismu.

³⁸ Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 150-155.

3. Marine Le Penová a Národní fronta/Národní sdružení

Následující část práce popisuje vývoj Národní fronty od výměny jejího předsedy v roce 2011 až po přejmenování strany na Národní sdružení v roce 2018. Hlavní část kapitoly je věnována strategii *dédiabolisation*, prostřednictvím které se strana už několikrát za dobu své existence pokusila normalizovat svou pověst v očích veřejnosti, aby získala jinou než krajně pravicovou tvář.

3.1 Výměna předsedy strany

Na jaře roku 2010, při schůzi nejužšího politického vedení strany, bylo stanoveno datum následujícího celostranického sjezdu. Ve vztahu k historii Národní fronty se jednalo o jednu z nejvýznamnějších událostí od dob jejího založení, jelikož mělo po téměř čtyřicetiletém působení Jean-Marie Le Pena ve funkci dojít k výměně předsedy strany. Na post nejvyššího představitele Národní fronty kandidovali místopředsedové Bruno Gollnisch a dcera dosavadního vůdce-zakladatele, Marine Le Penová. Každý z kandidátů představoval značně odlišnou vizi budoucího směřování strany. Zatímco Bruno Gollnisch reprezentoval následovníka tradice francouzské extrémní pravice, profil jeho protikandidátky byl výrazně jiný. Po letech stranické krize, během které došlo k významnému poklesu popularity Národní fronty i její kredibility, by dle Marine Le Penové pokračování ideologické linie staré generace pravicově radikálních dogmatiků znamenala pro stranu definitivní přesun do politického ústraní.³⁹ Stranu, která byla ještě počátkem tisíciletí prezentována jako strana pravicově extremistická a pro valnou část francouzské společnosti představovala hrozbu pro demokratické zřízení, se rozhodla reformovat a přetvořit v legitimní republikánskou stranu představující důvěryhodnou alternativu k dosavadním politickým stranám pro co možná největší počet voličů.⁴⁰ Na stranickém kongresu ve francouzském městě Tours, který se konal v polovině ledna 2011, byla Marine Le Penová se svou vizí budoucnosti strany zvolena novou předsedkyní⁴¹ téměř dvojnásobným počtem celkového počtu hlasů. Její plán spočíval v první řadě v "očišťení" strany od stigmaty spojenými s historií strany a její antisemitskou, rasistickou a

³⁹ Dimitri Almeida, "Towards a Post-radical Front National? Patterns of Ideological Change and *dédiabolisation* on the French Radical Right". *Nottingham French Studies.*, 52(2), (2013): 167-176, <http://eds.a.ebscohost.com> (staženo: 24. 4. 2018).

⁴⁰ Alduy a Wahnich, *Marine Le Pen prise aux mots: Décryptage du nouveau discours frontiste*, 32.

⁴¹ Guillaume Perrault, "Marine Le Pen élue présidente du Front National", *Le Monde*, 16. ledna 2011, <http://www.lefigaro.fr/politique/2011/01/14/01002-20110114ARTFIG00673-marine-le-pen-elue-presidente-du-front-national.php> (staženo 20. 4. 2019).

xenofobní pověsti, kterou svými kontroverzními mediálními výstupy dlouhá léta živil zejména její otec Jean-Marie Le Pen. Právě v souvislosti s avizovanou proměnou strany se do veřejného povědomí dostal pojem *dédiabolisation*, tedy strategie očištění, kterou Le Penová zvolila za účelem politické obrody strany.

3.2 Strategie *dédiabolisation*

Proces *dédiabolisation* by se tedy dal v přeneseném významu přirovnat k strategii *rebrandingu*⁴². *Rebranding* je marketingovou strategií v rámci které je zavedené značce či organizaci vtělena nová podoba za účelem vytvoření nové, diferenciované identity v mysli recipientů, na které subjekt procházející přeměnou míří. Součástí této strategie bývají radikální změny logotypu, jména, image, postojů i mediální komunikace. Organizace k takovému kroku často přistupují ve chvíli, kdy ztrácí na popularitě a potřebují se zaměřit na nové cílové skupiny a zaujmout co nejširší okruh lidí, ale pod starou značkou již pro své původní klienty nejsou dostatečně atraktivní. Jedním z častých důvodů ztráty přízně, a tedy podnětem k *rebrandingu*, bývá i situace, kdy se organizace potřebují oprostít od negativního obrazu, který jim byl v minulosti přisuzován.⁴³

Samotný pojem *dédiabolisation* vešel do povědomí široké francouzské veřejnosti až v posledních letech, a to zejména díky médiím, která tento zdánlivý neologismus v referenci na postupy a normalizaci (dedémonizaci) Národní fronty hojně užívala. Původ této strategie můžeme ale najít v dálnější historii Národní fronty, a to už u samotného zrodu strany v roce 1972. Národní fronta byla totiž založena představiteli krajně pravicového revolučního hnutí *Ordre Nouveau*. Hnutí sdružovalo různorodé krajně pravicové skupiny, mezi něž se řadili například monarchisté, bývalí nacističtí kolaboranti, katoličtí fundamentalisté, antigauillisté, Poujadisté, Maurassíni, bývalí členové Organizace tajné armády aj.⁴⁴ Ambice hnutí uspět na francouzské politické scéně byly poměrně rychle zmařeny vzhledem k tomu, že místo jejího politického programu pronikl do veřejného povědomí obraz fašistické organizace považující násilí za legitimní formu protestu. Po vzoru neofašistické strany Italského sociálního hnutí tak došlo na podnět *Ordre Nouveau* ke sjednocení extrémních pravicových hnutí ve Francii s cílem založit legitimní politický subjekt, který by měl šanci konkurovat tradičním francouzským stranám v parlamentních volbách, které se konaly v roce 1973. S tímto záměrem byla ustavena Národní fronta, strana očištěná od negativních

⁴² Almeida, "Towards a Post-radical Front National?," 167-176.

⁴³ Olga Jurášková a Pavel Horňák, *Velký slovník marketingových komunikací* (Praha : Grada Publishing, 2012), 272.

⁴⁴ Michel Wieviorka, *Le Front national entre extrémisme, populisme et démocratie*, 10.

přívlastků spojených s jejími zakladateli.⁴⁵ V krocích, které byly učiněny k tomu, aby se tehdy nový politický subjekt očistil od neblahé pověsti francouzské krajní pravice sdružující se v hnutí *Ordre Nouveau*, lze najít vzor, který byl v následujících letech existence Národní fronty několikrát znovu aplikován. Tedy nikoli až s příchodem Marine Le Penové do vedení strany, ale již v samotných počátcích existence strany tak pozorujeme například zdánlivou deradikalizaci programu, zmírnění politického diskurzu nebo změnu jejího názvu i loga.⁴⁶

Strategie *dédiabolisation* se tak dá v podstatě interpretovat jako proces modernizace, revitalizace “značky” staré Národní fronty zahrnující umírnění diskurzu, obměnu ideologické linie, výměnu politických tváří reprezentujících stranu a v neposlední řadě přejmenování strany na Národní sdružení.⁴⁷

Nedílnou součástí strategie *dédiabolisation* je snaha o proměnu, normalizaci rétoriky Národní fronty. Už za předsednictví Jean-Marie Le Pena byl předseda Národní fronty klíčovým aktérem utváření mediálního obrazu strany. Jean-Marie Le Pen při veřejných výstupech nedbal na politickou korektnost a své kontroverzní, často rasistické, antisemitské či xenofóbní vyjádření bral spíše jako svou přednost, než jako něco, čím by straně mohl uškodit. To dokládá například jeho tvrzení, které sdělil redaktorovi francouzského extrémně pravicového týdeníku Rivoli znějící následovně: “*Nezáleží, jestli se o nás mluví v dobrém či zlém. Důležité je, že se o nás mluví*”⁴⁸. Jeho výroky vyvolávaly strach a pobouření a byly tak pro většinu voličů neakceptovatelné. Vzhledem k tradičně úzkému propojení předsedy s celkovou image strany byla i dílem jeho vyjádření Národní fronta pro většinu francouzské společnosti nepřijatelnou politickou alternativou. Navíc na základě nenávistných výroků i politických postojů Jean-Marie Le Pena se dala důvěryhodnost strany lehce napadat a strana jako taková bez větší námahy diskreditovat. Vlnu nevole vzbudil u francouzských občanů i výsledek francouzských prezidentských voleb v roce 2002, ve kterých obdržel Le Pen v prvním kole 4,8 milionů hlasů, což mu umožnilo postup do druhého kola. V reakci na to byly ve velkých francouzských městech organizovány protestní pochody, které vyvrcholily

⁴⁵ Dominique Albertini a David Doucet, *Histoire du Front national* (Paříž: Editions Tallandier, 2013), 23-33.

⁴⁶ Alexandre Dézé, “La «dédiabolisation». Une nouvelle stratégie?”, in *Les faux-semblants du Front national*, ed. Sylvain Crépon et al., (Paris: Presses de Sciences Po, 2015), 27-32.

⁴⁷ Ke změně názvu strany došlo na stranickém kongresu v Lyonu v roce 2018.

⁴⁸ Michel Eltchaninoff, *Dans la tete de Marine Le Pen* (Paříž: Coédition Actes Sud, 2017), 431, <https://www.amazon.com/Dans-tete-Marine-Pen-French/dp/2330072562>.

celorepublikovou prvomájovou demonstrací. Na pochod proti Národní frontě tehdy vyrazilo do ulic přes jeden milion demonstrantů.⁴⁹

S Marine Le Penovou přichází v tomto ohledu zásadní změna - s rétorikou svého otce se významně rozchází. Jejím záměrem bylo přetvořit Národní frontu ve stranu jako všechny ostatní, plně zaintegrovanou do boje o politickou moc. Aby byla strana schopná oslovit co nejširší počet voličů, potřebovala se zbavit své politické atypičnosti.⁵⁰ Zatímco její otec spoléhal na to, že Národní fronta je atraktivní právě díky rétorice, která překračuje společenské normy, jeho dcera je mnohem opatrnější. Je si vědoma toho, že strana spojovaná s rasismem, xenofobií a antirepublikanismem nemůže na francouzské politické scéně uspět. Ve straně prosazuje, že každý může mít své vlastní přesvědčení, ale všichni členové strany se mají na veřejnosti držet politicky korektní rétorické linie.⁵¹

Proces umírnění politické rétoriky předsedkyně strany i jejích ostatních členů má jasný cíl - obrnit se proti možným napadením vztahujícím se k názorové tradici krajní pravice, která by ji v očích veřejnosti mohla vyřadit z politického mainstreamu a tím pádem i z boje o moc. Ačkoliv jádro programové linie strany zůstává podle mnohých akademiků stejné, forma, jakou jsou voličům jednotlivá témata předkládána, je, co se politické korektnosti týče, téměř nenapadnutelná.⁵² Strana se současně ve snaze o podpoření obrazu “nové Národní fronty” snaží akcentovat nová témata, zejména v oblasti sociální a ekonomické politiky.⁵³

Strategie *dédiabolisation*, jejímž prostřednictvím mělo v očích veřejnosti docházet k „novým počátkům“, byla uplatněna i během prezidentských voleb v roce 2017. Marine Le Penová upozadila své slavné příjmení a v kampani vystupovala pouze jako Marine, a to bez jediné reference na Národní frontu. V následujícím roce došlo k dalšímu přejmenování strany, nově na Národní sdružení.

⁴⁹ Abel Mestre, “Après la qualification du FN, des manifestations sporadiques et quelques échauffourées à Paris et Nantes”, *Le Monde*, 24. dubna 2017, https://www.lemonde.fr/election-presidentielle-2017/article/2017/04/24/des-manifestations-tres-sporadiques-et-quelques-echauffourees-apres-la-qualification-du-fn_5116293_4854003.html (staženo 20. 4. 2018).

⁵⁰ Dézé, “La «dédiabolisation». Une nouvelle stratégie?”, 32.

⁵¹ Eltchaninoff, *Dans la tete de Marine Le Pen*, 493.

⁵² Ibid., 2765.

⁵³ Dézé, “La «dédiabolisation». Une nouvelle stratégie?”, 32.

3.3 Volební úspěchy strany a francouzské prezidentské volby 2017

Ještě v průběhu první dekády tohoto tisíciletí nedávala média Národní frontě valné naděje, mnozí dokonce předpovídali možnost brzkého rozpadu strany. S nástupem Marine Le Penové na post předsedkyně strany se tyto předpovědi velmi záhy ukázaly jako mylné. Národní sdružení (dříve Národní fronta) zažila pro mnohé nečekanou politickou obrodu. V roce 2012 Le Penová poprvé kandidovala jako nová předsedkyně strany na post prezidenta. Zisk 17,9 % byl ve světle výsledku předchozích prezidentských voleb nanejvýš příznivý, ale postup do druhého kola jí neumožnil. Národní fronta zaznamenala úspěch ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2014, kdy s necelými 25 % a 24 zvolenými poslanci zaznamenala nejlepší výsledek ve Francii (v roce 2009 získala strana 6,34 % hlasů a 3 poslanecká křesla). Strana si pak polepšila i v regionálních volbách a o rok později i ve volbách do Národního shromáždění v roce 2017. Když ve stejný rok vstoupila Marine Le Penová do boje o post prezidenta, měla za sebou již několikaletou intenzivní práci na reformování a modernizaci strany. Pomocí *dédiabolisation* vrátila Národní frontu do boje o politickou moc s reálnou možností úspěchu. V prvním kole prezidentských voleb získala přes 7,6 milionů hlasů, tedy téměř o tři miliony více, než Jean-Marie Le Pen v roce 2002.⁵⁴ To jí stačilo k tomu, aby z druhého místa, s rozdílem necelých tří procent oproti Emanuelovi Macronovi, postoupila do druhého kola. Zatímco ve všech světových médiích a napříč odbornou veřejností rezonovaly obavy ze zvolení krajně pravicové kandidátky, u francouzských občanů to už nevzbuzovalo takové obavy jako postup jejího otce do druhé kola o patnáct let dříve. Demonstrujících v ulicích francouzských měst bylo v řádů tisíců, spíše stovek.⁵⁵ Politický obrat ve Francii se ale nakonec nekonal, i tak však znamenal zisk 33 % hlasů v druhém kole v kontextu historie volebních preferencí strany významný posun.⁵⁶ Přestože ve volbách přesvědčivě zvítězil Emanuel Macron, výsledek Marine Le Penové dodal Národní frontě poměrně silnou politickou

⁵⁴”Résultats de l'élection présidentielle 2017”, Oficiální webová stránka francouzského ministerstva vnitra, [https://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles/elecresult__presidentielle-2017/\(path\)/presidentielle-2017/FE.html](https://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles/elecresult__presidentielle-2017/(path)/presidentielle-2017/FE.html) (staženo 15. 5. 2018).

⁵⁵Abel Mestre, Jean-Pierre Tenoux, Laurie Moniez, Pierre Bouvier et Manon Rescan, Manifestations du 1er-Mai : six policiers blessés à Paris, les syndicats ont défilé en ordre dispersé, *Le Monde*, 1.května 2017, https://www.lemonde.fr/election-presidentielle-2017/article/2017/05/01/partout-en-france-les-syndicats-des-unis-face-au-front-national_5120504_4854003.html (staženo 20. 4. 2018).

⁵⁶ Jako poslední úspěch strany lze nicméně vnímat výsledek letošních voleb do Evropského parlamentu, ve kterých Národní sdružení předstihlo proevropskou koalici prezidenta Emanuela Macrona o 0,9 % hlasů s celkovým ziskem 23,31 %.

důvěryhodnost jako straně, která je schopná konkurovat francouzským tradičním pravicovým i levicovým stranám.

4. Analytická část

Předmětem této kapitoly je obsahová analýza programu a zejména projevů Marine Le Penové pronesených v rámci prezidentské kampaně v roce 2017. Přehled všech projevů, ze kterých analýza vychází, se nachází v závěrečném seznamu použité literatury mezi primárními prameny. Kapitola je členěna tematicky podle okruhů, které byly stanoveny v úvodu práce, tedy identifikace společného nepřítele, proměny demokracie, ekonomický program a pohled na Evropskou unii. Jednotlivé podkapitoly se potom soustředí na to, jakým způsobem se v rámci stanovených okruhů projevovaly nativistické, autoritářské a populistické aspekty stran populistické radikální pravice (PRP). Jako celek potom tato kapitola představuje krajně-pravicové aspekty diskurzu Marine Le Penové ve zkoumaném období. V mnoha případech jsou teze, o které se program či projevy opírají, usouvztažněny s reálnými a potvrzenými fakty za účelem podpory argumentace této práce.

4.1 Marine Le Penová a Nepřátelé národa

Populistická radikální pravice vnímá svět jako místo, které je vždy nutně rozdělené na skupiny přátel a nepřátel. Produktem takového vnímání světa je rozdělování společnosti na skupiny “my” a “oni”. Tato tendence se v populistické politice Le Penové odráží jednak v útocích proti pomyslným nepřátelům uvnitř národa a státu (nejčastěji proti elitám), v druhé řadě pak v duchu nativismu brojí proti nepřátelům vně národa, ale uvnitř státu (obvykle přistěhovaleckým komunitám nebo domorodým menšinám). Nedílnou součástí takového diskurzu je pak tzv. politika strachu, která je jednak klíčová pro homogenizaci části společnosti, kterou se PRP snaží oslovit, současně ale i pro polarizaci vztahů se skupinou nepřátel.⁵⁷ Tato kapitola se zabývá tím, jak s konstrukty nepřátel a politikou strachu pracuje Marine Le Penová.⁵⁸

⁵⁷ Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 89.

⁵⁸ Další typ nepřítele, který v diskurzu PRP stran Mudde identifikuje je nepřítel vně národa i státu. Takovým příkladem mohou být například mocné sousední země i někdejší okupantské státy. Současně se v tomto duchu ale strany vymezují i proti mezinárodním organizacím jako je EU a OSN (Mudde, 2007, 74). Postavení Evropské unie v diskurzu Marine Le Pen se samostatně zabývá poslední kapitola analytické části.

4.1.1 Dualita lidu vs. elit nehájících národní zájmy

Marine Le Pen označila prezidentské volby za všelidové hlasování pro nebo proti Francii, za okamžik, kdy se bude volit mezi lhaním samozvané elity na jedné straně a zdravým rozumem a legitimními národními cíli na straně druhé a mezi obranou zájmů lidu a zájmů „jejich“ a současně tak za referendum rozhodující o tom, zda se Francie vydá národní cestou nebo cestou neřízené globalizace.⁵⁹

Předsedkyně Národního sdružení se vymezuje proti současným vládnoucím elitám, které pro ni ztělesňují „systém“. Francouzi jsou kvůli vládám posledních let podle Le Penové oběťmi „ekonomického globalismu“ a „globalismu džihádického“, procesů směřujících „k zániku Francie takové, jakou ji známe, jakou ji milujeme“. Proti „těmto totalitářským, které ohrožují naši zemi“ slibuje bojovat. Dle ní Francie vlivem globalizace ztratila svou „obrannou imunitu“, přišla o hranice, národní měnu, svébytnost vlastních ekonomických zákonů a zájmů. Globalizace tak umožnila zrod a nárůst islámského fundamentalismu, který díky masové přistěhovalecké vlně přerostl v destruktivní komunitarismus. Finanční globalizace a radikální islám, které Le Penová označuje za ideologii, pak pracují na „rozbití“ francouzského národa.⁶⁰

Elity nemají zájem bránit francouzskou bezpečnost a aktuální hrozby spojené s islámským fundamentalismem přehlížejí. „Nezapomínám, že minulé prezidentské pětileté funkční období skončilo atentátem spáchaným Mohammedem Merahem.“⁶¹ Vláda se proti lidu provinila svým laxním přístupem k obraně republiky, který v konečném důsledku vyústil v přítomnost teroristů na území Francie. Místo toho, aby vláda podnikla potřebná opatření, se snaží přimět lid, aby si na permanentní pocit ohrožení a nárůst násilí zvykl, čemuž dopomáhají i média. Systém oslabuje francouzské hraniční pásmo a usiluje o setrvání v Schengenském prostoru, který umožňuje nekontrolovatelný pohyb imigrantů v prostředí evropském, tudíž i na území Francie, a bezprostředně tak ohrožuje státní bezpečnost.⁶² Jednou z argumentačních linií, kterou k oslovení

⁵⁹ Discours de Marine Le Pen a Châteauroux, *Le site officiel du front national*, 11.března 2017, <http://www.frontnational.com/videos/discours-de-marine-le-pen-a-chateauroux/> (staženo 5. 5. 2018).

⁶⁰ Assises présidentielle de Lyon: Discours de Marine Le Pen, *Le site officiel du Front national*, 5.února 2017 <http://www.frontnational.com/videos/assises-presidentielles-de-lyon-discours-de-marine-le-pen/>, (staženo 5. 5. 2018).

⁶¹ Réunion publique de Marine Le Pen à Pageas, *Le site officiel du Front national*, 14. dubna 2017 <https://frontnational.com/videos/reunion-publique-de-marine-le-pen-a-pageas-13042017/> (staženo 5. 5. 2018).

⁶² Marine Le Pen en meeting a Metz, *Le site officiel du Front national*, 19.března 2017, <http://www.frontnational.com/videos/marine-le-pen-en-meeting-a-metz/> (staženo 5. 5. 2018).

voličů Le Penová využívá, je právě kritika proevropského směřování elit. Spolu s globalizací totiž Evropská unie vystupuje napříč diskurzem Le Penové jako univerzální příčina všech problémů Francie i jednotlivých francouzských domácností.

Ostatní prezidentští protikandidáti, zejména Emanuel Macron a Francois Fillon ztělesňovali současný systém, který vládne nezávisle na vůli národa ve prospěch ekonomické globalizace. Namísto lidu hájí zájmy finančních kruhů, protože z toho sami profitují. Tyto elity jsou trojským koněm Evropské unie, Bruselu a v neposlední řadě Frankfurtu jako finančního centra. “S cílem zničit konkurenci prosazují technokratické normy, které poškozují malé firmy, obchodníky a řemeslníky. Zatímco z toho těží nadnárodní korporace, lid přichází o všechno.”⁶³ Jedním z důvodů, proč obhajují imigraci je pak podle Le Penové i to, že pro nadnárodní korporace představuje levnou pracovní sílu. “Imigrační politika, která je systémem protěžována, poskytuje sociální výhody přistěhovalcům na úkor krajanů v nesnázích a ruinuje francouzský sociální systém. Podle Le Penové z toho pro francouzskou společnost mohou plynout fatální důsledky jako „konec sociální podpory v aktuální míře, nižší podpora v nezaměstnanosti, menší dostupnost zdravotní péče, slabší ochrana občanů, více práce za nižší příjem, nižší důchody, vyšší daně a obecně méně služeb”.⁶⁴ Systém ale přesto usiluje o “více Evropské unie”, která urychluje globalizaci a imigraci na úkor demokracie a vůle lidu. Elity tak nutí Francouze, aby se pod vlivem ekonomické globalizace a imigrace, která není nijak regulovaná, úplně vyčerpali, zatímco z ní samy těží. Jako zastánci neřízené globalizace a multikulturalismu vedou stát ke ztrátě národní suverenity a svou politikou diskriminují nativní obyvatele.

4.1.2 Islám a ohrožení národní identity

V diskurzu Marine Le Pen představují nečlenskou skupinu “vně národa, ale uvnitř státu” islámští fundamentalisté, ale ohrožení pro národ představuje i imigrace a islám jako takový. Ač nejsou negativní atributy islámského fundamentalismu v proslovech explicitně přisuzovány přistěhovalcům jako skupině, generalizace není potřeba, protože se již mezi mnohými obyvateli západního světa takové vnímání vžilo. Z průzkumu, který provedla společnost Ipsos pro

⁶³ Réunion publique de Marine Le Pen a Arcis-sur-Aube, *Le site officiel du Front national*, 11. dubna 2017, <http://www.frontnational.com/videos/reunion-publique-de-marine-le-pen-a-arcis-sur-aube/> (staženo 5. 5. 2018).

⁶⁴ Le site officiel du Front National, “Assises présidentielle de Lyon: Discours de Marine Le Pen”.

francouzský deník *Le Monde* v roce 2017 vyplývá, že 74 % Francouzů si myslí, že Islám usiluje o vnucování svých pravidel ostatním.⁶⁵

V posledním proslovu proneseném před konáním prvního kola prezidentských voleb v Paříži Le Penová řekla: “Ve Francii respektujeme ženy, neupíráme jim veřejné prostranství, nebijeme je, nepožadujeme, aby se schovávaly pod závojem, protože by jinak byly nečisté, nezakazujeme jim se oblékat podle jejich představ, neomezujeme je zákony...Ve Francii pijeme víno, když na něj máme chuť. Myslíme a vyjadřujeme své názory svobodně. Můžeme cizí víry otevřeně kritizovat, nebo konvertovat, aniž bychom museli mít strach...”.⁶⁶ Touto stereotypizací utužuje skupinovou identitu muslimů založenou na jejich údajné příslušnosti k politické ideologii odvolávající se na islám, který Le Penová prezentuje jako princip kulturně, politicky i právně invazivního myšlení. Zdůrazňuje rozdíl mezi svobodou západoevropské společnosti proti nesvobodnému násilnému muslimskému společenství. Jelikož výše naznačené hrozby nespojuje přímo s islámským radikalismem, prohlášení vyvolává dojem, že pomyslní “oni”, kteří ohrožují národ, nejsou jen fundamentalisté, ale všichni muslimové, kteří dnes tvoří přes 8 % francouzské populace.⁶⁷

Stát je podle Le Penové vlivem neakceschopnosti a nezájmu systému oslabován. “A když je stát oslabený, jak je dnes vidět na předměstích, které ovládají arogantní vůdci a kazatelé nebo vojáci politického islámu, přijde mafie, která usiluje o převzetí moci, aby si podmanila obyvatele [...] Jakmile je stát oslaben, je nahrazen jinými orgány, které legitimitu moci neodvozují od ničeho jiného, než od síly [...] Hroucení státu a úpadek jeho autority otevírá cestu novým formám moci, které náš národ rozkládají.”⁶⁸ Podle Le Penové tedy hrozí, že si muslimové podmaní národ a zmocní se státu po vzoru francouzských předměstí, kde už údajně stát ve prospěch muslimských komunit o svou moc přišel. Naznačuje tak jakousi nadcházející bitvu o přežití mezi národem a jeho

⁶⁵ Gérard Courtois, “L’immigration et l’islam demeurent des sujets clivants en France”, *Le Monde*, 3. červenec 2017, https://www.lemonde.fr/politique/article/2017/07/03/l-immigration-et-l-islam-demeurent-des-sujets-clivants-en-france_5154770_823448.html?h=11 (staženo 5. 4. 2019).

⁶⁶ Grand meeting de Marine Le Pen au Zénith de Paris, *Le site officiel du Front national*, 17. dubna 2017, <http://www.frontnational.com/videos/grand-meeting-de-marine-le-pen-au-zenith-de-paris/> (Staženo: 05. 5. 2018).

⁶⁷ Rémi Banet, Benoît Fauchet, “20 millions de musulmans en France ? Ils sont environ 4 fois moins, selon les estimations les plus sérieuses,” *AFP*, 17. května 2018, <https://factuel.afp.com/20-millions-de-musulmans-en-france-ils-sont-environ-4-fois-moins-selon-les-estimations-les-plus-serieuses> (staženo 20. 4. 2019).

⁶⁸ Discours de Marine Le Pen a Nantes, *Le site officiel du Front national*, 26. února 2017, <http://www.frontnational.com/videos/discours-de-marine-le-pen-a-nantes-26022017/> (staženo 5. 5. 2018).

stalelou tradicí založenou na myšlenkách svobody, rovnosti a bratrství a islámem jako rozpínavou násilnou ideologií. A zatímco elity jsou lhostejné a migraci bezmezně podporují, Le Penová slibuje, že ona národ ochrání, protože zajistí, že “ve Francii nebudou platit jiné zákony a jiné hodnoty než ty francouzské.”⁶⁹ Le Penová také slibuje navrátit Francouzům pocit bezpečí. Když ale hovoří o kriminalitě v zemi, často jako řešení navrhuje opatření namířené pouze proti přistěhovalcům, a to i těm, kteří jsou francouzské národnosti. Příkladem uváděných řešení je vyhoštění nebo odebrání občanství. Dalším často zmiňovaným řešením této problematiky je uzavření hranic, a tudíž konec nekontrolované migrace. Celou muslimskou komunitu tak spojuje s dalším negativním jevem.

⁶⁹ Le site officiel du Front National, “Assises présidentielle de Lyon: Discours de Marine Le Pen”.

4.1.3 Shrnutí

V prosloveh Le Penové se objevuje několik typů elit - finančních, politických a evropských, které vzájemně spolupracují na vykořisťování obyčejných lidí a destrukci národa. Přestože jsou elity často blíže nedefinované, mnohdy v rétorice vystupují pod konkrétními jmény, jako v případě prezidentských protikandidátů. Elity politické hájí multikulturalismus proti národním zájmům, načež ty ekonomické jednájí za účelem vlastního obohacení a opomíjejí potřeby většinového lidu. Pracují na systematickém rozkládání Francie, která se pod jejich vlivem ocitla na pokraji zkázy a ztratila možnost rozhodovat sama o sobě. Le Penová tak napříč proslovy zpochybňuje demokratičnost francouzského systému. Diskurzem Le Penové současně prostupuje pomyslné spiknutí elit proti lidu. Elity jako skupina, o které je referováno výhradně v negativních konotacích, pak představují z pohledu Marine Le Penové “zvrácený systém”. Pojmenováním této “zkažené” entity dochází paralelně, v binárním schématu skupin my/oni, k formování kolektivní a morálně čisté identity lidu.

Nepochybně výraznější ohrožení ale představuje islám, jehož kultura je neslučitelná s hodnotovým systémem i politickým zřízením Francie a ohrožuje tak francouzskou identitu. Le Penová navíc naznačuje, že ohrožení představuje nejen imigrace, ale i přítomnost muslimské komunity na území Francie (viz odkaz na situaci na předměstích). O rysech fundamentálního islámu pak často mluví v souvislosti se zcela evidentně nenásilnými muslimskými tradicemi, čímž spojuje hrozbu radikálního islámu se všemi muslimy. V rámci jejího protiimigračního diskurzu ale proti islámu nevystupuje explicitně a přestože nezpochybnitelně kombinuje prvky xenofobie a rasismu založené na kulturní odlišnosti, je velmi těžké předsedkyni Národního sdružení z jakékoli formy rasismu přímo usvědčit. Muslimové a islám zde však nepopíratelně figurují jako nepřátelé národa. Vzhledem k četné francouzské muslimské populaci současně představují nepřítel uvnitř státu, ale vně národa.

Le Penová se jako budoucí prezidentka prezentuje jako kandidátka obětí systému - zapomenutých pracujících s nízkými příjmy a dalších skupin, které ztratily možnost rozhodovat o své budoucnosti. K lidu hovoří jako k obětem, navozuje pocit strachu a ohrožení, aby následně mohla zhmotnit obavy Francouzů, nabídnout ochranu a “odcizenou” Francii jim vrátit. Vystupuje jako jedna z lidu a zároveň jako vůdce i hlas národa, který se musí spojit a se současnou vládou (jejími slovy systémem) skoncovat. A právě vymezováním se proti elitám a muslimské komunitě si připravuje argumentační půdu pro navrhované systémové změny, kterými se zabývá následující kapitola.

4.2 Marine Le Pen a proměny demokracie

Populistická radikální pravice je obecně pro zachování demokratického zřízení. Usiluje ale o rozsáhlé společenské reformy, které jsou v rozporu s některými atributy liberální demokracie.⁷⁰ Navrhované změny systému jsou v souladu s jejich populistickým, nativistickým a autoritářským přesvědčením. Podle ideologických rysů jsou členěné i jednotlivé kapitoly této části práce. PRP obecně prosazuje zavádění prvků přímé demokracie, s vidinou co největšího zastoupení vůle lidu. V duchu “náš stát pro náš národ” usiluje o vnitřní homogenizaci státu a vystupuje proti kulturní pluralitě společnosti. Posledním klíčovým rysem je snaha o zavádění přísnějších pořádků v zemi.⁷¹ Tato kapitola se tak pokusí ve třech následujících podkapitolách nastínit, jakou proměnou by mohla Francie projít z hlediska úsilí Le Penové o systémové změny a kulturní homogenizaci státu.

4.2.1 Návrat Elysejského paláce lidu

Marine Le Pen se ve svých projevech často vymezuje proti elitám, které nereflektují potřeby lidu. V jejím diskurzu se objevuje četná kritika vztahující se k nedostatečné úrovni demokracie současného systému. O klíčových otázkách ovlivňujících zemi totiž rozhoduje úzká skupina politiků, která jedná v neprospěch zájmu národa. Právě akcentování obecné vůle lidu tzv. *Volonté général* a jeho opomíjení systémem je nedělitelnou součástí přístupu PRP stran. I proto je podle Muddeho jedním ze základních pilířů populismu, jak již bylo řečeno, tzv. politika plebiscitu, kterou Mudde vyjadřuje mantrou Jean-Marie Le Pena: “Vrátit slovo lidu”.

Podle Marine Le Pen lze menší odtrženosti elit od lidu dosáhnout obnovením “základních” principů demokracie. Slibuje, že “s jejím nástupem do úřadu se do Elysejského paláce vrátí lid” který tak stane v srdci rozhodovacího procesu.⁷² Po svém zvolení chce národu umožnit, aby prostřednictvím referenda rozhodoval o nových zákonech i o institucionálních reformách, včetně osudu současného proporčního volebního systému a snížení počtu poslanců a senátorů, zavedení

⁷⁰ Mudde, *Populist Radical Right in Europe*, 138.

⁷¹ *Ibid.*, 138-157.

⁷² Le site officiel du Front National, “Marine Le Pen en meeting a Metz”.

národní priority do ústavy⁷³. Skrze referendum má být rozhodnuto i o posílení mandátu prezidenta francouzské republiky.⁷⁴

Prosazování zásad přímé demokracie je běžnou praxí populistů⁷⁵ a není překvapivé, že tvoří i programovou prioritu Le Penové, která tak usiluje o přesunutí části rozhodovacího procesu přímo na lid. Pozoruhodnější je ale snaha o posílení mandátu prezidenta. Le Penová nepřímou kritizuje současné údajně slabé postavení prezidenta, jenž “je svázán svou odpovědností vládní většině a stát tak řídí pouze formálně, aniž by mohl činit řádná politická rozhodnutí. Propaguje proto sedmiletý neobnovitelný prezidentský mandát, který by funkci navrátil prestiž i legitimitu a prezidentovi umožnil svobodně konat (nebude totiž omezován obavou o své znovuzvolení, které ho nutí poddávat se kompromisům)”.⁷⁶ V této souvislosti je potřeba zmínit i návrh Le Penové na rozšíření pravomocí udílených v rámci článku 11. francouzské ústavy, který definuje podmínky k uskutečnění legislativního referenda. Podle ústavy vyhláší referendum o změnách zákona prezident na návrh vlády, nebo společného zasedání obou komor parlamentu, nikoli opačně.⁷⁷ Le Penová ale hovoří o referendu následovně: “Občané by se měli vyjádřit k důležitým rozhodnutím - rozhodnutím, která jim budou předložena prezidentem republiky, který někdy z nutnosti dané dnešní dobou musí požádat národ, aby si vybral cestu, kterou se chce dát...”.⁷⁸ V programu ani prosloveh sice nspecifikuje, jak by chtěla při svém potenciálním zvolení takových pravomocí nabýt, zato chce touto formou napříště umožnit schvalování libovolných zákonů všelidovým hlasováním. Spolu s prodlužováním prezidentského mandátu a rozšiřováním působnosti referenda z toho plyne poměrně jasná snaha o významné posílení pravomocí prezidenta, který má ve Francii už tak ústavou dané nejsilnější pravomoci ze všech zemí Evropské unie.

⁷³viz. kapitola 4.3.2.

⁷⁴ Le site officiel du Front National, “Discours de Marine Le Pen a Nantes”.

⁷⁵ Mudde, *Populist Radical Right in Europe*, 151.

⁷⁶ Le site officiel du Front National, “Discours de Marine Le Pen a Nantes”.

⁷⁷ Jan Pulda, “Komentář ke změnám francouzské ústavy ze dne 21. července 2008”, *Parlamentní institut Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky*, prosinec 2008, <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=53023> (staženo 27.03.2019).

⁷⁸ Le site officiel du Front National, “Marine Le Pen en meeting a Metz”.

4.2.2 Obrana francouzské jednoty a národní identity

Další z proměn, o kterou se chce Le Pen zasadit, je kulturní homogenizace Francie. Mudde v tomto kontextu hovoří o utopické vidině “kulturně jednotného národního státu”, které PRP subjekty propagují pod hesly “Náš stát pro náš národ” nebo “Je to naše země”. Tyto snahy vychází z nativistického přesvědčení, že stát náleží nativnímu národu a nenativní skupiny obyvatel v něm mohou žít, pokud se asimilují a přijmou dominantní kulturu. V souladu s nativistickou ideologií může totiž skutečná demokracie fungovat pouze tehdy, je-li země skutečným národním státem.⁷⁹

Ve svém posledním projevu, který Le Pen přednesla před konáním prvního kola prezidentských voleb v Paříži pronesla: “Je to naše země [...] Francie má právo být doma Francií, jako jsou všechny ostatní národy u sebe doma [...] Francouzi mají doma práva právě proto, že jsou ve Francii doma [...] protože jsou vlastníky Francie, nikoli okupanty bez nároků. Naše nároky jsme získali od našich rodičů, kteří je získali od jejich rodičů, stejně jako ti, které Francie adoptovala a se kterými jednáme jako se sobě rovnými. A v tomto dobrodružství, jež nese jméno Francie, chceme nadále pokračovat.”⁸⁰ Klíčovou myšlenkou je, že Francie jako národní stát patří jednomu etniku, tedy skupině lidí, které spojuje společný původ, zvláštní kulturní znaky a tradice. Francouzi, kteří jsou spojení se zemí krví, jelikož nárok na to být Francouzem zdědili od rodičů, jsou potom jejími výsadními obyvateli. Ve svém programu Le Pen slibuje v rámci ochrany národní identity zajistit, že francouzské občanství bude privilegiem garantovaným ústavou. Z jejího diskurzu také vyplývá, že zmíněná exkluzivita v rámci státu náleží automaticky pouze těm, kteří své národnosti nabyli *de sanguinis* (=po krvi). Ilustruje to například i výrok: “Zasloužíme si těžit z naší ohromné kultury, z možnosti bránit naši identitu a předat veškeré toto dědictví našim dětem.”⁸¹ Toto pojetí Francie “dědiců” kulturního kapitálu, objevující se ve spojitosti s konstruktem národní identity, totiž implicitně vyčleňuje například druhé generace migrantů z možnosti být součástí národa.⁸² Navzdory tomu, že by se citovaný výrok mohl zdát jen jako nevinná rétorická figura, je skutečností, že Le Pen usiluje o zrušení udílení občanství dětem narozených ve Francii na základě principu *ius soli* (=dle

⁷⁹ Mudde, *Populist Radical Eight in Europe*, 138-139.

⁸⁰ Le site officiel du Front national, “Grand meeting de Marine Le Pen au Zénith de Paris”.

⁸¹ Le site officiel du Front national, “Discours de Marine Le Pen a Châteauroux”.

⁸² Alduy a Wahnich, *Marine Le Pen prise aux mots: Décryptage du nouveau discours frontiste*, 174.

místa narození). Zároveň chce zrušit automatické udílení občanství na základě slučování rodin nebo manželství.

V prvním z citovaných výroků vymezuje právoplatné Francouze v kontrastu s okupanty bez nároků, čímž nemusíme, ale snadno můžeme rozumět přistěhovalce, kteří musí být Francií “adoptováni”, aby se mohli stát součástí národa. Ve snaze o kulturní homogenizaci státu tak Le Pen vystupuje proti integraci a prosazuje přijímání (adopci) přistěhovalců na základě jejich “republikánské asimilace”⁸³, která předpokládá, že se nově příchozí vzdají svých kulturních návyků i v soukromém životě na úkor úplného splynutí s většinovou společností.⁸⁴ Současně chce snížit počet přijímaných migrantů na 10 000 osob ročně.⁸⁵ Tento krok lze vnímat jednak jako pojistku pro úspěšnou asimilaci, současně ale také jako snahu o zásadní omezení příchodu lidí z jiného kulturního prostředí, kteří by svou odlišností mohli ideál monokulturní Francie narušovat. Ostatně, jak Marine Le Pen při jednom ze svých proslovů řekla, “multikulturní společnost je společností multikonfliktní”, tedy kulturní odlišnost je pro národ iminentní hrozbou.⁸⁶

Omezení migrace a zrušení právního principu *ius soli* propaguje v části programu nazvaném “znovu nabýt hranic, které ochraňují a skoncovat s nekontrolovanou migrací”. Právě nekontrolovanou migraci zmiňuje Le Penová často v souvislosti s ohrožením, které pro národní identitu představuje islámský fundamentalismus a je tak poměrně evidentní, že jsou tato opatření namířená primárně proti přistěhovalcům ze zemí muslimského světa. Z páté kapitoly věnující se identifikaci nepřítele uvnitř národa a státu současně vyplývá, že podle Marine Le Penové je islám jako náboženství neslučitelné s francouzským hodnotovým systémem. Součástí národa by se mohli muslimové stát pouze za předpokladu jejich republikánské asimilace, což z pohledu Marine Le Pen nejspíš znamená nebýt muslimem. Obrana národní jednoty tak předpokládá diskriminaci jednotlivce na základě jeho víry a s ní související kulturní odlišnosti.

⁸³ Le site officiel du Front national, “Les 144 engagements présidentiels”, programový bod č. 98.

⁸⁴ Alduy a Wahnich, *Marine Le Pen prise aux mots: Décryptage du nouveau discours frontiste*, 198.

⁸⁵ V roce 2017 přijala Francie 262 000 přistěhovalců.

⁸⁶ “Discours de Marine Le Pen à Marseille,” *Le site officiel du Front national*, 19. dubna 2017, <http://www.frontnational.com/videos/discours-de-marine-le-pen-a-marseille/> (staženo 5. 5. 2018).

Ve prospěch vnitřní kulturní homogenity státu se dále Le Penová soustředí na propagaci jediné “oficiální kultury”⁸⁷, čemuž zasvětila část programu s názvem “Francie hrdá”⁸⁸. V prvních ze svých předvolebních setkání v Lyonu položila přítomným otázku: “budou naše děti žít v zemi svobodné, nezávislé a demokratické? [...] na rozdíl od svých oponentů chci bránit francouzský nehmotný kapitál [...] čímž reálně chráním nosné zdi naší společnosti”⁸⁹. Veřejnosti tedy předkládá, že při pokračování současné podoby francouzské (multikulturní) společnosti je budoucnost Francie ohrožená. Její záchrana potom podle Le Pen mimo jiné tkví v utváření společnosti silných vlastenců a ve výchově k nacionálnímu cítění. Chce proto například “vepsat do Ústavy obranu a ochranu našeho historického a kulturního dědictví”, “vyhradit polovinu času vyučování na základních školách pro francouzštinu” nebo “posílit národní jednotu propagací národního románu⁹⁰”, který má být pravděpodobně formou výuky historie glorifikující dějiny Francie spolu s jejími velikány. Je otázkou, zda-li by se vlastenecká výuka dějin Francie za vlády Le Penové nezvrhla v intenzivní formu indoktrinace, vzhledem k tomu, že v době prezidentské kampaně například odmítala zodpovědnost Francie za tzv. Razii Zimního velodromu v Paříži z roku 1942.^{91,92} Současně se také v rámci “hrdé Francie” programově přímo vymezuje proti “cizím” vlivům, a to konkrétně “zrušením výuky jazyků a kultur původu”. Dále chce v rámci obrany jazyka také “zakázat na univerzitách výuku v cizích jazycích” (včetně angličtiny) a v neposlední řadě “striktně aplikovat pravidla *laïcité*⁹³ ve veřejném prostranství i na pracovišti” a “zavést povinně uniformy na školách”. Stejný

⁸⁷ Mudde hovoří o konceptu *Leitculture*, v rámci kterého se PRP soustředí na rigidní propagaci kultury vlastního etnika.

⁸⁸ Le site officiel du Front national, "Les 144 engagements présidentiels", pátá část programu s názvem “Une France fière.

⁸⁹ Le site officiel du Front National, “Assises présidentielle de Lyon: Discours de Marine Le Pen”.

⁹⁰ Národní román je termín zavedený v 19. století v souvislosti se zavedením povinné školní docházky. Do lavic tehdy usedali různé národy žijící na území Francie například Bretoni, Baskové atd. a cílem výuky bylo vychovat z každého žáka nehledě na jeho původ francouzského občana.

⁹¹ Editoriál (autor neuveden), "La faute de Marine Le Pen sur la rafle du Vél' d'Hiv," *Le Monde*, 10. dubna 2017, https://www.lemonde.fr/idees/article/2017/04/10/rafle-du-vel-d-hiv-la-faute-de-le-pen_5108861_3232.html (staženo 30. 4. 2019).

⁹² 16-17.července 1942 došlo k nejrozsáhlejšímu zatýkání židovského obyvatelstva za období Vichistického režimu. Zadrženo bylo na 13 tisíc francouzských Židů z Paříže a okolí. Část z nich byla převezena do francouzského koncentračního tábora Drancy. Na 7 tisíc lidí pak nacisté nahnali do pařížského zimního Velodromu, kde museli nejprve přečkat sedm dní bez jídla a vody. Po týdnu byli Židé deportováni do nacistických vyhlazovacích táborů. Na zatýkání se tehdy podílelo na 9 000 tehdejších francouzských policistů.

⁹³ Striktní forma státního sekularismu ve Francii vytvořena zákonem o oddělení státu a církve z roku 1905.

úbor studentů na školách by se prvně mohl jevit jako snaha o eliminaci diskriminace a potírání sociálních a ekonomických rozdílů v rámci kolektivu. Vrátime-li se ale k postojům Le Penové vůči islámu a muslimské komunitě a k jejímu zdůrazňování jedinečnosti vlastní kultury, lze vnímat prosazování konceptu *laïcité* i požadavek na zavedení uniforem ve školách spíše jako projev kulturního šovinismu, který v diskurzu umožňuje potírat právo na kulturní “odlišnost”, aniž by mohla být Le Penová z rasismu či xenofobie přímo obviněna.⁹⁴

4.2.3 Obnova republikánského pořádku

PRP obvykle věří ve striktně uspořádanou společnost, ve které musí být jakékoli porušení autority přísně trestáno, protože řád a pořádek ve státu představují základní pilíř svobody.⁹⁵ Živnou půdou pro autoritářské režimy potom vytváří nedostatek důvěry lidu v zavedený systém. Jednou z oblastí, kterou se Le Penová přirozeně snaží podchytit, je otázka vnitřní bezpečnosti státu, v jejímž řešení současná vláda selhává. Jak bylo nastíněno v kapitole věnující se dualitě lidu a elit, Le Penová kritizuje vládu mimo jiné za to, že národ nedokáže ochránit. Francii popisuje jako “teritorium, které není pod kontrolou”⁹⁶, “zemi, ve které pocit nebezpečí kazí každodenní život”⁹⁷ “místo, kde bude bezpečnost privilegium těch, kteří mají jmění na to, aby se nechali ohlídat soukromou ochrankou”⁹⁸, “rozložený stát, který nejenže ztratil svůj kredit a prostředky, které by mu umožnili konat, ale i svou legitimitu, tedy stát, který byl zbaven atributů moci a svrchované autority”⁹⁹. Opět tak pracuje se strachem, který sama pomocí expresivních projevů šíří, aby vzniklé obavy Francouzů mohla následně utišit návrhy svých řešení.

V kontrastu s údajně slabým selhávajícím systémem Le Penová přichází s nekompromisním přístupem proti trestné činnosti, který spolu se slibovanou obnovou republikánských pořádků nazývá “revolucí svobody”. Pasáže projevů i prezidentského programu zabývající se obnovením pořádku v zemi jsou často doprovázené v doslovném překladu příslovcem znovu (ve francouzštině zpravidla vyjádřeno prefixem *re-*), případně slovesem obnovit: “obnovit bezpečnost, znovu masivně vyzbrojit pořádkové síly [...] znovu zacílit policejní složky na jejich poslání strážce veřejné

⁹⁴ Alduy a Wahnich, *Marine Le Pen prise aux mots: Décryptage du nouveau discours frontiste*, 93.

⁹⁵ Mudde, *Populist Radical Right in Europe*, 138.

⁹⁶ Le site officiel du Front National, “Marine Le Pen en meeting a Metz”.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Le site officiel du Front national, “Discours de Marine Le Pen a Châteauroux”.

⁹⁹ Le site officiel du Front national, “Discours de Marine Le Pen a Nantes”.

bezpečnosti a oprostít je od byrokracie”¹⁰⁰. Prohlášení tak vyvolávají dojem, jako by pořádkové síly byly nedostatečně vybavené či připravené, neschopné, nečinné a pod tíhou administrativní zátěže i nedostatečných pravomocí ztratily reálnou možnost na bezpečí francouzských občanů dohlížet.

Některé z programových řešení jsou spíše vágními formulacemi. Volič se tak dovídá o plánu na “obrnění soudnictví” nebo “morální obrnění strážníků”, které, ač mohou evokovat dojem systémové nápravy, nejsou nikde dál rozváděné, a tak plní funkci spíše působivého rétorického obratu evokujícího vládu pevné ruky než konstruktivního návrhu na zlepšení bezpečnostní situace v zemi. Jedním z konkrétnějších podnětů Le Penové je ale například zavedení tzv. *presumpce legitimní (sebe)obran*y příslušníků policejního sboru.¹⁰¹ Podmínky, za kterých je dle francouzského práva povolené použít zbraň byly naposledy jasně kodifikovány (a hlavně rozšířeny) zákonem z února 2017. Ze statistických údajů francouzské generální inspekce bezpečnostních sborů (*L'inspection générale de la police nationale*) navíc vyplývá, že mezi lety 2016–2017 došlo k významnému nárůstu případů legitimního použití střelné zbraně při policejním zákroku (meziročně o 54 %). Podle výroční zprávy také poprvé v historii narostl počet takových zákroků, které skončily smrtí útočníka.¹⁰² Právo policistů na fyzický zákrok při narušování veřejného pořádku je nesporné, návrh Marine Le Penové by ale v konečném důsledku mohl etabloval systematické nadužívání a zneužívání síly jako běžného způsobu řešení konfliktu policejní autoritou. Obavy pak může vzbuzovat i její výrok z února 2017, kdy chtěla v Paříži kvůli výjimečnému stavu v zemi¹⁰³ zakázat protesty proti policejní brutalitě v rámci garance zachování republikánského pořádku. Výjimečný stav tou dobou trval už rok a půl, své rozhodnutí navíc komentovala slovy “hesla urážející francouzské bezpečnostní složky jsou urážející i pro Francii”.¹⁰⁴

Další z napadaných dysfunkcí systému je, jak říká Le Penová, “laxnost právního systému”. Snaha o nápravu nesměruje k posílení lidských práv hájících zájmy nejslabších a nejzranitelnějších

¹⁰⁰ Le site officiel du Front national, “Les 144 engagements présidentiels”, programmé body č. 12-14.

¹⁰¹ Le site officiel du Front national, “Les 144 engagements présidentiels”, programový bod č. 13.

¹⁰² Elise Vincent, “Le recours aux armes à feu par les policiers a fortement augmenté en France en 2017,” *Le Monde*, 27. června 2018, https://www.lemonde.fr/police-justice/article/2018/06/27/le-recours-aux-armes-a-feu-par-les-policiers-a-fortement-augmente-en-2017_5321753_1653578.html (staženo 5. 4. 2019).

¹⁰³ Výjimečný stav je ustanovení o poskytnutí zvláštních pravomocí výkonné složce, které vyhláší prezident Francouzské republiky po konzultaci s Ústavní radou.

¹⁰⁴ Le Figaro.fr avec AFP, “Le Pen veut interdire les manifestations contre la police,” *Le Figaro*, 18. února 2017, <http://www.lefigaro.fr/flash-actu/2017/02/18/97001-20170218FILWWW00050-marine-le-pen-veut-interdire-les-manifestations-contre-la-police.php> (staženo 5. 4. 2019).

občanů. Některé z jejích návrhů mohou ty, kteří jsou často už tak znevýhodnění svým sociálním postavením naopak poškodit. Příkladem je uplatňování principu kolektivní viny, který má být podle Le Penové řešením pro snížení trestné činnosti mladistvých. Jejich rodičům chce totiž odebrat sociální podporu. V souladu s touhou po spořádaném státě i s důrazem na právo a pořádek dále požaduje radikální zpřísnění trestů za porušení zákona, které v části programu týkající se bezpečnosti nazývá “odpovědí ráznou a rychlou”. Mezi návrhy se objevuje například aplikování nulové tolerance, zavedení trestu reálného nesnížitelného doživotního vězení i obnovení automatického vypovězení zahraničních kriminálních a delikventů.¹⁰⁵ Počet míst ve věznicích chce potom navýšit o 40 000 míst, tedy o 70 % procent oproti současnému stavu. Tvrdý postup proti kriminalitě se dále projevuje v přístupu k osobám vedeným v tzv. svazku “*Fiché S*”, tedy těm, které mohou představovat ohrožení pro bezpečnost státu. Být vedený v tomto registru ale neznamená, že se daný člověk dopustil přestupku nebo trestného činu, ani to nepředstavuje legitimní důvod pro jeho zadržení.¹⁰⁶ Dokud nejsou dotyční před soudem usvědčeni, nelze je v rámci respektování principu presumpce nevinny *de facto* bezdůvodně trestat. Podle Marine Le Pen mají být přesto cizinci “*Fiché S*” okamžitě deportováni a osoby mající dvojí občanství klasifikovány jako “*Fiché S*” postaveni před soud a deportováni. Požadovat něčí zadržení a postavení před soud, aniž by se dopustil přestupku je ale zásadně proti principům právního státu.

4.2.4 Shrnutí

Marine Le Pen usiluje pod slibem skutečné reprezentace zájmů lidu (obrazně řečeno návratu lidu do Elysejského paláce) o významné posílení pravomocí prezidenta a to způsobem, který naznačuje obcházení parlamentu, kterému ve Francii přísluší zákonodárná moc. Současně chce rozšířit oblasti, o kterých by měl rozhodovat lid právě prostřednictvím referenda. Zároveň chce ale také upravit podmínky, za jakých může o referendu rozhodovat prezident bez konzultace s legislativou. V referendu nemá být rozhodováno pouze o změnách zákona, ale i ústavy.

Mechanismus, na základě kterého lze dnes ve Francii měnit ústavu, je poměrně složitým rozhodovacím procesem, na jehož konci musí panovat shoda mezi oběma komorami parlamentu.

¹⁰⁵O trest smrti se v roce 2017 sice už nezasazovala, není tomu ale tak dávno, kdy po teroristickém útoku na francouzskou redakci Charlie Hebdo, v lednu 2015 v rozhovoru pro francouzskou televizi France 2 uvedla, že chce francouzským občanům nabídnout možnost rozhodnout v referendu o jeho zavedení.

¹⁰⁶Jedná se především o nástroj, který bezpečnostním složkám umožňuje danou osobu sledovat a shromažďovat o ní informace. Vedle osob, které jsou napojené na islámské radikály může jít ale i například o napojení na krajní pravici nebo levici, ekologické aktivisty i chuligány.

Ke změně ústavy by tedy podle jejího současného znění potřebovala souhlas parlamentu. Le Penová ale naznačuje, že se má napříště ústava měnit výhradně prostřednictvím všelidového hlasování. Ač podobný rozhodovací proces francouzský systém v dnešní podobě neumožňuje, samotné náznaky obcházení legislativních kontrolních mechanismů a posilování mocenských vztahů mezi lidem a prezidentem, i prodlužování mandátu s argumentem, že prezident nebude “omezovaný” činěním kompromisů, lze bezesporu označit za charakteristiky populistické praxe PRP stran. Jak navíc upozorňuje francouzský profesor ústavního práva Dominique Rousseau¹⁰⁷, četnost avizovaných, prezidentem vyhlášených referend, kterými by chtěla Le Penová měnit ústavu, naznačuje, jak moc 60 let fungující systém páté republiky není kompatibilní s jejími představami o vlastní vládě.¹⁰⁸

Mnohé z navrhovaných ústavních reforem jsou jasně namířené proti skupině nenativních obyvatel, proti kterým se napříč diskurzem vymezuje. Jak již bylo řečeno, pro Le Penovou je společnost multikulturní společností multikonfliktní, jedinec pocházející z kulturně odlišného prostředí, zejména muslim, tedy Francii a národní identitu ohrožuje. Příkladem restrikcí proti muslimské komunitě na území Francie, je potom například právě požadavek na přísné dodržování principu *laïcité* na veřejnosti včetně pracoviště. Plánuje tak konkrétně zakázat například běžný závoj, který nosí muslimské ženy (jako čádor, nebo hidžáb), což je v přímém rozporu se svobodou vyznání, tedy jedním ze základních lidských práv. Le Penová dává současně jasně najevo, že jedině Francouzi, kteří jsou s Francií spojení krví, jsou jejími výsadními obyvateli, kteří formují národ. Ostatní se musí plně podřídít (asimilovat), aby se součástí společnosti za přísných podmínek mohli stát. Aby byla ale kulturní homogenita vůbec možná, počet migrantů musí být omezený na minimum. Cestou uchování pravé francouzské identity je pak výchova k silnému nacionálnímu cítění pohybujícímu se na hranici národní-kulturní nadřazenosti vzhledem, z pohledu autora, k silné přítomnosti netolerance a diskriminace jedinců nespĺňujících požadované republikánské hodnoty.

Kromě monokulturní společnosti usiluje současně o společnost striktně dodržující pravidla. Takzvaná “Revoluce svobody”, kterou chce Le Penová obnovit ztracenou vnitrostátní bezpečnost tak staví primárně na přísném trestání a vynucování silné autority státu s téměř nulovou možností nebo vůlí nápravy občanů a jejich znovuzačlenění do většinové společnosti. Stejně jako obrana národní identity je i obnova republikánského řádu silně propojena s odporem k přistěhovalecké komunitě. Z rétoriky Le Penové tak mezi řádky vyplývá, že právě přítomnost muslimů ve Francii je

¹⁰⁷ Profesor ústavního práva na pařížské univerzitě l'Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne.

¹⁰⁸ Sophie Brunn, “Révision de la Constitution : Le projet de Marine Le Pen est de sortir de la République,” *Franceinfo*, 12. dubna 2017, https://www.francetvinfo.fr/politique/marine-le-pen/revision-de-la-constitution-le-projet-de-marine-le-pen-est-de-sortir-de-la-republique_2134935.html (staženo 20. 4. 2019).

téměř výhradním zdrojem každodenního pocitu nebezpečí, ve kterém Francouzi žijí. Posilování pravomocí bezpečnostních složek a jejich soustředění na určitou skupinu obyvatel pak napomáhá rozdmýchávání xenofobních nálad ve společnosti. Vrátime-li se k požadavku týkajícího se ústavního ukotvení francouzského státního občanství jako “výsady”, jeho získání může být podmíněno naplněním modelu “dobrého občana”, přičemž kritéria pro jeho naplnění určuje stát. V kontextu autoritářských tendencí PRP stran lze takový krok vnímat i jako snahu o nastolení univerzálně platné definice obecného dobra, kdy by vláda Le Penové, nad rámec dodržování právních zásad, určovala, co je dobré a zlé.

4.3 Marine Le Penová a ekonomické vlastenectví

Ekonomický program PRP stran, v zájmu zacílení co nejširší skupiny voličů, kombinuje prvky pravicové a levicové politiky a v různé míře prosazuje státní intervence do ekonomiky. Primárně ale podle Muddeho vychází z jednoho ze tří diskutovaných ideologických definičních rysů, kterým je nativismus. Jak bylo zmíněno v teoretické části práce, národní ekonomika má být co nejvíce nezávislá a současně sloužit zájmům vlastního národa. Logicky tak PRP strany mnohdy zaujímají negativní postoj k mezinárodnímu volnému trhu a tzv. ekonomické globalizaci. Program, který Mudde označuje za nativistický, je potom založený zejména na ekonomickém nacionalismu a šovinismu blahobytu.¹⁰⁹ Stejně tendence lze identifikovat i v ekonomickém programu Marine Le Pen, kterému se věnují následující dvě podkapitoly.

4.3.1 Ekonomický patriotismus

Le Penovou proklamovaná hesla jako (v doslovném překladu): “Vrátit Francii Francii” nebo “Dát Francii opět do pořádku” se nevztahují pouze na otázky bezpečnosti nebo ochrany národní identity, ale i na ekonomickou agendu. Francii chce reformovat v soběstačný stát. Stejně jako každá jiná oblast v působnosti státu je i správa národního hospodářství zanesena “obecným zmatkem” - administrativa provádí pouze kompromisní opatření a okrajové úpravy, namísto prosazení potřebných reforem. Současná ekonomická politika jde cestou podvolení “divoké globalizaci, která zvyšuje společenskou nerovnost, imigraci, míru nezaměstnanosti i nejistotu a delokalizaci a současně umožňuje vládu systému, kterému dominují soukromé zájmy”¹¹⁰. “Říkají nám, že už není práce, a že už v boji proti nezaměstnanosti vyzkoušeli vše, bez úspěchů [...] Říkají nám, že platy a

¹⁰⁹Cas Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 137.

¹¹⁰ Le site officiel du Front National, “Marine Le Pen en meeting a Metz”.

důchody nemohou jinak než klesat, že je to neúprosný zákon globalizace [...] Příznivci zavedeného řádu jsou s touto situací velmi spokojeni, protože se jim žije dobře. Jejich přátelům také [...] Starosti nemají ani přátelé z kasty, kterým se žije velmi dobře. Starosti nemají ani šéfové nadnárodních společností.”¹¹¹

Ekonomická globalizace, v rámci které probíhá propojování mezinárodních trhů umožňující volný pohyb osob, služeb a kapitálu, je podle Le Penové pouze v zájmu “systému” a nejbohatší skupiny lidí, která z něho profituje, zatímco pracující třída strádá. A právě “totalita” ekonomické globalizace, která je zdrojem vykořisťování běžných obyvatel a vede zemi k úpadku, představuje podle Le Penové jedno z největších ohrožení pro současnou Francii. Její rétorika při kritice současného systému a bohatých kast je velmi levicová, čímž se pochopitelně snaží zacílit na potenciální voliče svých levicových protikandidátů. Klíčem k opětovnému nastartování ekonomiky a zároveň cestou, jak Francouze z úpadku vyvést, je dle Le Penové “ekonomický patriotismus” a “inteligentní protekcionismus”. Pokud totiž nebudou favorizovány francouzské firmy, pokud nebude změněn současný francouzský ekonomický model, nemůže například dojít ke zvrácení trendu narůstající nezaměstnanosti.¹¹² “Vrátit Francii Francii” tak v první řadě předpokládá osvobození Francie od evropského jednotného trhu a opuštění měnové unie, tedy nejspíš vystoupení z EU, ale i vypovězení dohody o podmínkách volného obchodu s Kanadou (CETA), Austrálií a Novým Zélandem i omezení transatlantického obchodu.¹¹³ Svým voličům tím slibuje, že ochrání mimo jiné i zemědělskou výrobu, a tím i kvalitu potravin, životního prostředí a zdraví všech občanů. Aby zamezila obavám spojeným s odchodem z EU a následným dopadem vyvázání země z dohod o volném obchodu na francouzskou ekonomiku, často uvádí jako příklad Brexit. V projevech už ale nezmiňuje, že britská vláda naopak usiluje o vyjednání zón volného obchodu a o těsnou spolupráci, a to nejen s představiteli unijních států.¹¹⁴ V rámci ochrany zaměstnanců chce Le Penová například zavést 35% clo na výrobky firem, které se rozhodnout přesunout výrobu z Francie do jiné země. Současně chce obecně zdanit import zboží a služeb 3% sazbou. Faktem nicméně je, že 75 % světového obchodu tvoří pouze části, nikoli hotové produkty. Lze očekávat, že by zasažené

¹¹¹ "Réunion publique de Marine Le Pen a Pierrelatte", *Le site officiel du Front national*, 25. února 2017, <http://www.frontnational.com/videos/reunion-publique-de-marine-le-pen-a-pierrelatte/> (staženo 5. 5. 2018).

¹¹² Ibid.

¹¹³ Le site officiel du Front national, "Les 144 engagements présidentiels", programový bod č. 127.

¹¹⁴ Sam Lowe, "Forget new trade deals – Britain's struggling to keep the ones it has," *The Guardian*, 7. února 2019, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/feb/07/trade-deals-britain-liam-fox-brexit> (staženo 30. 4. 2019).

státy v rámci ochrany vlastních firem podnikly proti Francii odvetná opatření. Protekcionalistická nařízení by tak v konečném důsledku mohla vlivem celního zatížení, které by zvýšilo cenu dováženého zboží, poškodit i francouzské společnosti, které se bez Evropy při vši snaze Le Penové o samostatnost Francie neobejdou.¹¹⁵

4.3.2 Národní priorita

Nedílnou součástí ekonomického programu Le Penové je i sociální politika a nakládání s veřejnými prostředky ve prospěch zlepšení každodenního života Francouzů. Navrhované reformy v této oblasti jsou velmi štědré, v mnohém se opět překrývají s levicovou ekonomickou agendou, avšak určené jsou pouze určité skupině obyvatel Francie. Právě odpíráním přístupu “cizím” skupinám v rámci státu k výtěžkům vlastní země je definován šovinismus blahobytu. Pokud podle Le Penové “nedojde k významnému omezení migrace, nebude se prohlubovat pouze každodenní obava obyvatel o jejich bezpečí, ale může dojít i k degradaci našich sociálních účtů”.¹¹⁶ Jindy zase například spojuje migraci se “sociálním poklesem i poklesem mezd”.¹¹⁷ Přistěhovalci tedy podle Le Penové vlastně přímo ohrožují redistribuci veřejných financí, které by, nebýt imigrace, mohly putovat přímo na pomoc Francouzům. Jí proklamovaná solidarita má tak poměrně pevně stanovené hranice, definované “národní prioritou”, podle které je přednostně nebo spíše výhradně určena Francouzům. Naopak cizincům je pomoc hrazená ze státních peněz upírána. Tento princip preference nativních obyvatel chce pomocí referenda vepsat do ústavy.

V rámci programu, který slibuje “spravedlivou Francii”, se zavazuje ke stoprocentní ochraně zdraví Francouzů. Mezi jedním z devíti programových bodů navrhuje, ve snaze “zajistit Francouzům co nejlepší ochranu zdraví”¹¹⁸, zrušit lékařskou pomoc (*l'Aide Médicale d'État*), kterou poskytuje stát osobám cizí státní příslušnosti pobývajícím na francouzském území více než tři

¹¹⁵ Marie-Pierre Gröndahl a Anne-Sophie Lechevallier, “Les incohérences du programme de Le Pen vues par six économistes,” *Paris Match*, 10. dubna 2017, <https://www.parismatch.com/Actu/Politique/Les-incoherences-du-programme-de-Le-Pen-vues-par-six-economistes-1207772> (staženo 30. 4. 2019).

¹¹⁶ Le site officiel du Front national, “Discours de Marine Le Pen a Châteauroux”.

¹¹⁷ Le site officiel du Front National, “Grand meeting de Marine Le Pen au Zénith de Paris”.

¹¹⁸ Le site officiel du Front National, “Marine Le Pen en meeting a Metz”.

měsíce bez platného povolení k pobytu. Výhradně francouzským rodinám má být například určený i rodičovský příspěvek, na který mají dnes nárok stejně tak francouzští občané jako dlouhodobí rezidenti bez francouzské národnosti nebo lidé, kterým byl udělen azyl.¹¹⁹ Podobně diskriminační opatření ve vztahu k cizincům se týkají i dostupnosti sociálního bydlení a sociální podpory seniorům. Důchody chce sice Le Penová navýšit, nárok na jejich čerpání mají mít ale pouze francouzští občané nebo rezidenti, kteří v zemi žijí déle než 20 let (oproti současným 10 rokům). Zrušením poskytování této podpory má být například uprchlíkům, osobám bez státní příslušnosti nebo občanům Evropské unie, jak vyplývá z programu, umožněno navýšení důchodových příspěvků.

Princip “národní priority” chce v neposlední řadě uplatňovat i na trhu práce. Plat nově přichozích zaměstnancům ze zahraničí má být totiž zatížený zvláštní sazbou daně z příjmu.¹²⁰ Tuto reformu Le Penová nazývá novým vlasteneckým modelem ve prospěch zaměstnanosti (*modèle patriote en faveur de l'emploi*). Co se týče otázky školství, v programu se proti bezplatnému vzdělání¹²¹ pro všechny děti bez ohledu na národnost nevymezuje. V mnohých projevech ale zdůrazňuje neblahý vliv migrace na francouzské školství: “Co se stane, pokud pánové Macron a Fillon přijmou další miliony migrantů? Vaše čtvrti, vaše vesnice, školy vašich dětí [...] budou nevyhnutelně ovlivněny tímto šokem”¹²². “Masová migrace nás stojí jmění, vás stojí jmění, protože cizinci mají neomezený přístup k našemu štědrému systému sociální ochrany [...] přístup k bezplatnému školství [...] mnohdy mají zdarma i hromadnou dopravu!”¹²³ Nezpoplatněný přístup ke vzdělání dále překládá jako jednu z hlavních motivací, pro kterou si cizinci vybírají k žití právě Francii. Je tak docela pravděpodobné, že by se avizované upřednostňování Francouzů negativně promítlo i na dostupnosti vzdělání pro děti, které nejsou francouzskými občany.

¹¹⁹ “La protection familiale,” Info droits étrangers, <http://www.info-droits-etrangers.org/vivre-en-france/vivre-en-france-la-protection-sociale/la-protection-familiale/#france> (staženo 20. 4. 2019).

¹²⁰ V únoru 2017 hovořil tehdejší místopředseda Národní fronty Florian Phillipot o plošnou 10% speciální daň odváděnou z platů zahraničních zaměstnanců pracujících ve Francii, která by měla být ze mzdy srážena nad rámec standardní daně z příjmu.

¹²¹ Ve Francii je vzdělání na státních mateřských i základních školách dostupné zdarma všem bez ohledu na státní příslušnost. Základní vzdělání je potom povinné pro všechny děti dlouhodobě pobývající na území Francie.

¹²² Le site officiel du Front National, “Grand meeting de Marine Le Pen au Zénith de Paris”.

¹²³ “Discours de Marine Le Pen en Meeting aux Sables d'Olonne le 27 mars 2017,” YouTube video, 53:48, “Au nom de la France,” 27. března 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=UcgZbjbdZGk> (staženo 20. 2. 2019).

4.3.3 Shrnutí

Marine Le Penová ve své prezidentské kampani slibovala reformou ekonomické politiky “spravedlivou Francii” a “prosperující život pro všechny”. V kapitole, která se věnuje ekonomickému patriotismu, nejsou zmíněné všechny jí navrhované programové změny zacílené na ochranu francouzského hospodářského prostoru. Uvedená opatření ale představují soubor klíčových opatření, která jsou zdánlivě jasným a jednoduchým řešením pro komplexní problémy spojené s postupující celosvětovou integrací. Aby ochránila francouzské produkty i zaměstnanost před zahraniční konkurencí, pustila se do boje proti ekonomickému globalismu. Místo běžně používaného pojmu globalizace, volí záměrně údernější variantu se sufixem -ismus. Globalismus tedy nepředkládá pouze jako proces, který urychluje pohyb zboží, lidí a myšlenek, ale spíš jako ideologii ohrožující každodenní život včetně národní identity. Ekonomický globalismus se v projevech často vyskytuje ve spojitosti s migrací i islamismem, čímž současně, pomocí ekonomických argumentů, vystupuje proti pronikání cizích kulturních vlivů. Ve své prezidentské kampani navrhovala sérii protekcionistických opatření znevýhodňujících přístup cizích ekonomických subjektů na francouzský trh s tím, že tak národní hospodářství bude sloužit francouzskému národu a současně budou ochráněny francouzské produkty i pracovní místa. Přísná domácí kontrola ekonomiky na úkor dosavadní mezinárodní spolupráce včetně evropského jednotného trhu a měnové unie, je podle Le Pen jedinou možnou cestou zastavení rostoucí ekonomické nerovnosti uvnitř státu, nehledě na to, jak neblahý vliv by taková opatření mohla mít na francouzskou ekonomiku.¹²⁴

Podstatnou část své ekonomické agendy věnuje také propagaci státu podporujícího výhradní právo francouzských občanů na přístup k různým výhodám financovaných ze státních prostředků. Le Penová svým voličům v projevech připomíná vysokou úroveň sociálního zabezpečení (“štědrost systému sociální ochrany”), který stát svým občanům poskytuje. Přistěhovalce ale vykresluje jako skupinu, která tento systém paralyzuje, což vytváří další prostředí pro nahlížení migrace jako komplikace a nežádoucího vnějšího faktoru ohrožujícího blahobyt běžného Francouze, což ve společnosti probouzí xenofobní a rasistické nálady. Nativistické heslo “Náš stát pro náš národ” je tak asi nej přesnějším vyjádřením nejen snahy Le Penové o kulturní homogenizaci národa, ale i vlasteneckého ekonomického programu, založeném na znevýhodnění “cizích” skupin obyvatel v

¹²⁴ Marc Vignaud, “Marine Le Pen : un programme économique de repli national,” *Le Point*, 25. dubna 2017, https://www.lepoint.fr/presidentielle/baisse-d-impots-depense-publique-les-promesses-economiques-de-le-pen-25-04-2017-2122379_3121.php (staženo 30. 4. 2019).

rámci státu, který má být nově součástí preambule francouzské ústavy. “Národní priorita” je ale vzhledem ke svému diskriminačnímu potenciálu v rozporu s Deklarací práv člověka a občana, která je součástí francouzského ústavního pořádku.¹²⁵

4.4 Marine Le Pen a Evropská Unie

V současné době převládá mezi PRP stranami ve vztahu k Evropské unii obecně defenzivní diskurz vycházející zejména z nativistických rysů jejich ideologie.¹²⁶ Postoj těchto stran k Evropské integraci ale v minulosti nebyl vždy nutně negativní. Zvrat přišel na začátku devadesátých let s podpisem Maastrichtské smlouvy, kdy vznikem Evropské unie došlo k výraznému prohloubení dosavadní integrace.¹²⁷ Problém představuje právě “stále užší spolupráce” v rámci které dochází k prohlubování ekonomické integrace i přenášení pravomocí na nadnárodní úroveň, která z pohledu PRP stran představují zásadní ohrožení národní suverenity.¹²⁸ Odmítavý diskurz Le Penové vůči Evropské unii je postavený právě na kritice ztráty suverenity.

4.4.1 Návrat ztracené státní suverenity

Nadpisem “Francie svobodná” uvádí Marine Le Pen první sérii programových opatření ve svých “144 prezidentských závazcích”, kde vyzývá k jednání s evropskými partnery, kterému má následovat vyhlášení referenda o setrvání Francie v Evropské unii. Heslo “Vrátit slovo lidu, vrátit lidu moc” se tak nevztahuje jen na kritiku demokratického deficitu současného francouzského systému, ale, jak plyne z následujících výroků, i na členství v Evropské unii, které Francii a Francouze zbavilo svobody a možnosti rozhodování o vlastní zemi. “Chci Francii navrátit její nezávislost tím, že jí navrátím její suverenitu [...] vrátit lidu jeho schopnost rozhodovat o své budoucnosti, to není jen slogan [...] to je zásadní reforma, bez které není nic možné.”¹²⁹ “Jak by se mohla znovu stát zemí svobod, pokud budeme stále dostávat rozkazy od bruselských technokratů a

¹²⁵ Alexandre Sulzer, “Priorité nationale, identité: ces principes fondamentaux que Le Pen veut créer,” *L'Express*, 25. dubna 2017, https://www.lexpress.fr/actualite/politique/elections/priorite-nationale-identite-ces-droits-fondamentaux-que-le-pen-veut-creer_1905511.html (staženo 30. 4. 2019).

¹²⁶ Mudde, *Populist Radical Right in Europe*, 159.

¹²⁷ Přestože některé PRR strany otevřeně podporují odchod z EU a považují ji za bezprostřední ohrožení národní suverenity, velká část této politické rodiny se k tak radikálnímu řešení nepřiklání a spokojila by se s reformou stávajícího uspořádání. V zemích, kde PRR bojují o moc totiž mezi občany stále převládají proevropské nálady.

¹²⁸ Mudde, *Populist Radical Right in Europe*, 190.

¹²⁹ Le site officiel du Front National, “Marine Le Pen en meeting a Metz”.

Evropské unie? Pokud nám někdo ze shora vnucuje, co si francouzský lid nepřeje?”¹³⁰ Le Penová tak upozorňovala, že skutečné mocenské centrum je v Bruselu a Francie je proti rozhodnutí Evropské unie bezbranná. Evropskou komisi dokonce přímo obviňovala z ovlivňování francouzských prezidentských voleb, a to tak, že se podle ní do vlády snažila protlačit své “evropské ovečky”.¹³¹

Evropské unie je dále podle Marine Le Penové příčinou mnoha problémů, které zemi vedou k úpadku a snižují životní úroveň francouzských obyvatel. Tato kritika souvisí s jejím hojně užívaným argumentem proti “divokému ekonomickém globalizmu”, který ohrožuje francouzský průmysl, strategické zájmy země i pracovní místa. Podle Marine Le Penové je to přímo “Evropská unie, která organizuje nekalou hospodářskou soutěž a současně dereguluje to, co má být ochráněno [...] Proto udělalo Spojené království historické rozhodnutí znovu získat svobodu, znovu získat kontrolu nad svým osudem, a ochránit se [...] A výsledky se začínají projevovat - nezaměstnanost je na nejnižší úrovni za posledních 40 let! 40 let!”¹³² Pokud se tedy Francouzi v referendu o setrvání v Evropské unii rozhodnou pro Frexit, nepřímo slibuje, že to téměř okamžitě pozitivně projeví na stavu francouzské ekonomiky i na situaci mnoha frustrovaných občanů.¹³³ Evropský jednotný trh například umožňuje mezinárodním firmám svévolně přesouvat výrobu do zemí, kde mají nižší náklady a naopak do Francie přijímat levnější pracovní sílu z ostatních evropských zemí. Francouze slibuje po této stránce ochránit, jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, právě zavedením ekonomické politiky založené na ekonomickém vlastenectví a národní prioritě, kterou ale, jak říká, “pravidla, vnucovaná Evropskou unií, neumožňuje.”¹³⁴ Jí navrhovaným řešením je tedy návrat ekonomické a měnové suverenity, která by Francii umožnila kromě snížení nezaměstnanosti i zvýšení kupní síly obyvatelstva.

Jedním z dalších používaných argumentů proti EU je otázka přispívání do společného rozpočtu Evropské unie: “Každý rok dáváme Evropské unii 23 miliard euro, a ona nám vrací 14

¹³⁰ Réunion publique de Marine Le Pen a Mirande (32), *Le Cite official du front national*, 13.března 2017, <http://www.frontnational.com/videos/reunion-publique-de-marine-le-pen-a-mirande-32/> (Staženo 5. 5. 2018).

¹³¹ Le site officiel du front national, “Discours de Marine Le Pen a Châteauroux”.

¹³² “Meeting de Marine Le Pen à Ajaccio en Corse: identité Française, identité de chaque peuple,” YouTube video, 1:08:46, “Au nom du Peuple,” 9. dubna 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=U4zihRYFpDQ> (staženo 20. 2. 2019).

¹³³ Referendum o brexitu proběhlo necelých 10 měsíců před Projevem Marine Le Pen na Korsice.

¹³⁴ Le site officiel du Front national, “Réunion publique de Marine Le Pen a Pierrelatte”.

[...] Každý rok to tedy dělá 9 miliard euro, vytažených z vašich kapes, které se vykouří [...] 9 miliard, které budou investovány do východních zemí, zatímco naše továrny zavírají a naši dělníci přicházejí o práci [...] Tyto peníze, to nejsou peníze Evropské unie, to jsou vaše peníze a já vám je vrátím [...] Místo aby země podpořila naše zemědělce, kteří pracují 75 hodin týdně a vydělávají 400 euro měsíčně, 9 miliard jde rumunským, bulharským, polským zemědělcům.”¹³⁵ Obvinění, že EU okrádá francouzské občany a rozdává jiným zemím, se pak často opakuje v mnoha jiných obměnách. Nebýt povinných příspěvků do společného rozpočtu, peníze by mohly být investovány do francouzské ekonomiky a veřejných služeb, aby tak pomáhaly vlastnímu národu.

Evropská unie je v neposlední řadě prezentována i jako přímé ohrožení národní identity. “Někteří lidé, doma nebo v zahraničí, kteří vystupují mimochodem občas jako ochránci identity, vám vysvětlují, že vás Evropská unie chrání, že chrání identity, že chrání kultury [...] Klamou vás [...] Evropská unie nechrání původní jazyky, ale jazyky minoritní, tedy namísto korsičtiny chrání arabštinu, a všude v naší zemi angličtinu spíše než francouzštinu”¹³⁶. Je otázkou, jakým způsobem může Evropská unie ve Francii bránit arabštinu nebo angličtinu, ale v kontextu silně protiimigrační rétoriky Marine Le Penové, jde spíše o vyvolávání strachu z evropské politiky, která namísto ochrany národní kultury prohlubuje kulturní globalizaci. Francii navíc “pod pokutou 250 000 euro za odmítnutí každého migranta, nás Evropská unie nutí je přijímat”¹³⁷ Logicky tak prosazuje “návrat teritoriální suverenity”¹³⁸, neboli opuštění Schengenského prostoru, bez čehož Francie nemůže být, jak říká, svobodnou zemí.

4.4.2 Shrnutí

Evropská unie ztělesňuje v diskurzu Marine Le Penové formu diktátorské nadvlády, které je francouzský národ podvolený a nemůže přijímat vlastní rozhodnutí. Jedinou cestou jak zemi před praktikami Evropské unie, které Le Penová nazývá totalitními, ubránit, a zejména jak prosadit avizované změny, které voličům slibovala, je právě návrat ztracené měnové, legislativní, teritoriální a ekonomické suverenity. Teprve potom může být, jak říká, do rukou lidu skutečně vrácena moc a Francie bude skutečně demokratickým státem. Přestože v průběhu kampaně explicitně nezmiňovala odchod z Evropské unie, nabízí voličům možnost rozhodnout o setrvání Francie v unii

¹³⁵ Le site officiel du Front national, “Réunion publique de Marine Le Pen à Pageas”.

¹³⁶ Youtube, “Meeting de Marine Le Pen à Ajaccio en Corse: identité Française, identité de chaque peuple”.

¹³⁷ Le site officiel du Front national, “Grand meeting de Marine Le Pen au Zénith de Paris”.

¹³⁸ Le site officiel du Front national, “Les 144 engagements présidentiels”, programový bod č.1.

prostřednictvím referenda. V programu ani projevech ale příliš nspecifikuje, jaké konkrétní dohody by s Evropskou unií ohledně budoucích vztahů s Francií dojednala. Zajímavé ale je, že zatímco všem programovým bodům zůstávala od začátku do konce kampaně věrná, mezi prvním a druhým kolem prezidentských voleb téměř úplně přestala hovořit o odchodu země z eurozóny. Namísto současné podoby Evropské unie nicméně prosazovala Evropu svobodných suverénních národů, která by respektovala francouzskou nezávislost a zájmy lidu.

5. Závěr

Národní fronta (dnes Národní sdružení) byla po dlouhá léta své existence ve všeobecném povědomí považována za radikálně pravicovou stranu. Transformací, pro kterou se zejména ve francouzském prostředí vžil termín *dédiabolisation*, se předsedkyně Marine Le Penová pokusila oprostít od extremistické pověsti a předsudků spojených s touto stranou. Jedním z cílů této práce bylo identifikovat krajně pravicové aspekty diskurzu Marine Le Penové v současnosti, a totiž na základě teorie populistických radikálně pravicových stran nizozemského politologa Case Muddeho. Základní hypotézou této práce bylo, že diskurz Marine Le Pen v době prezidentské kampaně v roce 2017 nese populistické a nativistické rysy, nikoliv však přímo autoritářské.

Analýza programu a projevů Le Penové vyjevila, že i její současná strana naplňuje všechny tři zásadní aspekty PRP stran – nativismus, populismus a autoritářství – a že je tedy navzdory své proměně jednoznačně členem této rodiny politických stran dle klasifikace Case Muddeho. Stejně jako u mnoha jiných současných PRP stran se i u politiky Národního sdružení jako dominantní může jevit její populistický aspekt, to však může být dáno povahou vztahu mezi třemi pilíři Muddeho definice. Pojem populismus totiž stále odkazuje spíše na jistý soubor politických strategií a metod, ve smyslu zmíněné zředěné ideologie je pak populismus těmito strategiemi a metodami do značné míry definován. Sám o sobě ovšem nemá svébytný obsah, životaschopným ho mohou učinit teprve vhodné příležitosti a hlubší ideologický základ.

Zatímco se Le Penové v současnosti daří aplikovat populistické metody, analytická část práce ve světle dlouhé historie Národní fronty vyjevila nepřerušenu konzistentní linii nativistické ideologie. I když je nyní ve své rétorice obezřetnější, než svého času býval její otec Jean-Marie Le Pen, kvalitativní analýza ukazuje, že celek složený z jednotlivých projevů a bodů politického programu Le Penové vypovídá o tom, že se změnila především forma prezentace. Tedy, že skutečné jádro politického, ekonomického i kulturního uvažování Le Penové dnes tkví v prosazování zájmů takových rodilých Francouzů, které lze na základě popsaných kritérií považovat za skutečné dědice francouzské země a tradice.

Z analýzy dále vyplývá, že klíčové otázky dnešní doby, jakou je například mezinárodní spolupráce, jsou v očích Národního sdružení posuzovány z hlediska rizik pro suverenitu francouzského lidu v rozhodování o vlastní zemi. Samotná eliminace nefrancouzských vlivů, jíž má být docíleno uzavřením hranic nositelům těchto vlivů, a regulace zahraničního politického a

ekonomického vlivu je doprovázena ambicí systémově stimulovat dominanci kultury nedotčené cizími vlivy. Z hlediska kultury ostatně stěží můžeme nalézt silnější prvek nativismu, než je Le Penovou plánované radikální protěžování francouzštiny na úkor jiných jazyků, jejichž výuka má být podle ní omezena. Nutnost ochrany vlastní francouzské kultury Le Penová argumentuje především hrozbou, kterou představuje islám, navrhovaná opatření jsou však namířeny i na západní země. Takzvaná národní priorita (tedy zvýhodnění rodilých Francouzů) má být dle Le Penové zakotvena v ústavě, díky čemuž by pak prostoupila do všech odvětví a součástí francouzského života.

Význam autoritativního aspektu se v rámci politiky Národního sdružení dá zatím jen stěží hodnotit - ač analytická část vyjevila množství dílčích příslibů a náznaků, jako takový se autoritářský charakter Národního sdružení (potažmo Le Penové) může vyjevit až v okamžiku, kdy strana získá vůdčí nebo zásadní postavení na francouzské politické scéně. O tom, že se náznaky autoritářství v rétorice PRP stran mohou velmi rychle proměnit ve vládní praxi, svědčí například vývoj přístupu maďarské strany Fidesz poté, co na tamní politické scéně zaujala dominantní postavení.

Zásadním bodem programu Národního sdružení je zavedení (republikánského) pořádku, který předpokládá výrazné posílení kapacit i kompetencí represivních složek, což je nepochybně rysem autoritářského charakteru strany. Stojí za zmínku, že zatímco se většina PRP subjektů vyznačuje vedením pevné ruky silného lídra (kontrastujícího s veskrze nevýraznými a neprotežovanými dalšími členy). V případě Národní fronty to platí dvojnásob - za 47 let existence v jejím čele stanuli pouze dva předsedové – otec a dcera Le Penovi. O tendenci Le Penové vládnout pevnou rukou svědčí i její návrhy na prodloužení prezidentského mandátu na sedm let a především rozšíření prezidentských pravomocí. Nejzásadnější z těch je pravděpodobně pravomoc prezidenta rozhodovat o klíčových otázkách v součinnosti s lidem - skrze prezidentem vyhlášená referenda. Tuto ambici zatím Le Penová formulovala jen vágně a nejasně, pravděpodobně i proto, že z hlediska současného politického zřízení Francie by tento úmysl mohl být nazírán jako vlastizrádný.

Populistická komunikační strategie velí, aby byla Le Penová obezřetná a nevyložila všechny karty na stůl příliš brzy. Obecně tak zatím nelze jednoznačně tvrdit, že jí navrhované proměny systému jsou nedemokratické. Jak ale Mudde upozorňuje, PRP strany se obvykle nevychylují z demokratického zřízení státu, jejich postoje ale mnohdy představují ohrožení pro systém liberální

demokracie. Z tohoto pohledu jde pak především o zmíněnou koncentraci moci a obcházení zastupitelských legislativních orgánů spolu se snahou o protežování “oficiální kultury” na úkor jakékoli kulturní rozmanitosti ve společnosti.

Summary

This thesis analyzed political discourse of Marine Le Pen in the French presidential elections in 2017. For many years of its existence, the National Front (now the National Rally) has been widely perceived as a far-right party. Through a transformation process for which has been used the term of *dédiabolisation*, Marine Le Pen as the chairwoman of the party tried to free herself from the extremist reputation and prejudices associated with the National Front. In this thesis, the political discourse of Marine Le Pen during her presidential campaign was analyzed through the study of the Populist Radical Right by Cas Mudde, who identifies three core ideological features of the Populist Radical Right party family - nativism, authoritarianism and populism. Although the rhetorics of Marine Le Pen could seem moderate at first, this study has proven that her political position fulfill all of the three core ideological features of the Populist Radical Right party family and thus we have to perceive her as a far-right politician.

Bibliografie

PRAMENY

Le site officiel du Front national. "Les 144 engagements présidentiels." <https://frontnational.com/le-projet-de-marine-le-pen/> (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du front national. "Assises présidentielle de Lyon: Discours de Marine Le Pen." 5. ledna 2017. <http://www.frontnational.com/videos/assises-presidentielles-de-lyon-discours-de-marine-le-pen/>, (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du front national. "Discours de Marine Le Pen a Châteauroux." 11. března 2017. <http://www.frontnational.com/videos/discours-de-marine-le-pen-a-chateauroux/> (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du Front national. "Discours de Marine Le Pen à Marseille." 19. dubna 2017. <http://www.frontnational.com/videos/discours-de-marine-le-pen-a-marseille/> (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du Front national. "Discours de Marine Le Pen a Nantes." 26. února 2017. <http://www.frontnational.com/videos/discours-de-marine-le-pen-a-nantes-26022017/> (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du Front national. "Grand meeting de Marine Le Pen au Zénith de Paris." 17. dubna 2017. <http://www.frontnational.com/videos/grand-meeting-de-marine-le-pen-au-zenith-de-paris/> (staženo: 5. 5. 2018).

Le site officiel du Front national. "Marine Le Pen en meeting a Metz" 19. března 2017. <http://www.frontnational.com/videos/marine-le-pen-en-meeting-a-metz/> (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du Front national. "Meeting de Marine Le Pen au meeting a Bordeaux." 2. dubna 2017. <http://www.frontnational.com/videos/discours-de-marine-le-pen-au-meeting-a-bordeaux/> (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du Front national. "Meeting de Marine Le Pen à Perpignan." 15. dubna 2017, <https://frontnational.com/videos/meeting-de-marine-le-pen-a-perpignan-2/> (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du Front national. "Réunion publique de Marine Le Pen a Arcis-sur-Aube," 11. dubna 2017. <http://www.frontnational.com/videos/reunion-publique-de-marine-le-pen-a-arcis-sur-aube/> (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du front national. "Réunion publique de Marine Le Pen a Mirande (32)." 13. března 2017. <http://www.frontnational.com/videos/reunion-publique-de-marine-le-pen-a-mirande-32/> (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du Front national. "Réunion publique de Marine Le Pen à Pageas." 14. dubna 2017. <https://frontnational.com/videos/reunion-publique-de-marine-le-pen-a-pageas-13042017/> (staženo 5. 5. 2018).

Le site officiel du Front national. "Réunion publique de Marine Le Pen a Pierrelatte." 25. února 2017. <http://www.frontnational.com/videos/reunion-publique-de-marine-le-pen-a-pierrelatte/> (staženo 5. 5. 2018).

Youtube. "Discours de Marine Le Pen à Villepinte - Présidentielles 2017." YouTube video, 53:36, "TV Patriotes." 1. května 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=wannhxjaDps> (staženo 20. 2. 2019).

Youtube. "Discours de Marine Le Pen en Meeting à La Bazoche Gouet (Eure et Loir)." Youtube video, 53:45, "Au nom de la France." 4. dubna 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=wPhaKnytpC8> (staženo 20. 2. 2019).

Youtube. "Discours de Marine Le Pen en Meeting aux Sables d'Olonne le 27 mars 2017." YouTube video, 53:48, "Au nom de la France," 27. března 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=UcgZbjbdZGk> (staženo 20. 2. 2019).

Youtube. "Discours intégral de Marine Le Pen . Meeting a Lille (26/03/2017)." Youtube video, 1:45:15, "Public Sénat." 27. března 2017, https://www.youtube.com/watch?v=j9_xjjAxBY (staženo 20. 2. 2019).

Youtube. "Marine Le Pen Spectaculaire meeting à Nice le 27 avril 2017." YouTube video, 1:08:01, "Au nom de la France." 28. dubna 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=Rbcksw8f1oY> (staženo 20. 2. 2019).

Youtube. "Marine Le Pen tient son dernier meeting à Ennemain avant l'échéance du 7 mai (Direct du 4.05)." YouTube video, 46:23, "RT France." 4. dubna 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=gCIydKHr-AY> (staženo 20. 2. 2019).

Youtube. "Meeting de Marine Le Pen à Ajaccio en Corse: identité Française, identité de chaque peuple." YouTube video, 1:08:46, "Au nom du Peuple." 9. dubna 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=U4zihRYFpD0> (staženo 20. 2. 2019).

Youtube. "Réunion publique de Marine Le Pen à La Trinité-Porhoët (30/03/2017)." YouTube video, 45:49, "Benoît Jupiter." 31. března 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=IFzx8wO5JAU> (staženo 20. 2. 2019).

LITERATURA

KNIHY

Albertini, Dominique a David Doucet. *Histoire du Front national*. Paříž: Editions Tallandier, 2013.

Alduy, Cécile a Stéphan Wahniche. *Marine Le Pen Prise aux Mots: décryptage du nouveaux discours frontiste*. Paříž: Seuil, 2015.

Crépon, Sylvain, Alexandr Dézé a Non Mayer. *Faux-semblants du Front national. Sociologie d'un parti politique*. Paříž: Presses de Sciences Po, 2015.

Eltchaninoff, Michel. *Dans la tete de Marine Le Pen*. Paříž: Coédition Actes Sud, 2017. <https://www.amazon.com/Dans-tete-Marine-Pen-French/dp/2330072562>.

Charvát, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007.

Kubát, Michal, Martin Mejstřík a Jiří Kocián (eds.). *Populismus v časech krize*. Praha: Univerzita Karlova, 2016.

Jurášková, Olga a Pavel Horňák. *Velký slovník marketingových komunikací*. Praha : Grada Publishing, 2012.

Mareš, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno: Barrister & Principal, 2003.

Mudde, Cas. *Populist Radical Right Parties in Europe*. New York: Cambridge University Press, 2007.

Mudde, Cas a Cristóbal Rovira Kaltwasser. *Populism: a very short introduction*. New York: Oxford University Press, 2017.

Wieviorka, Michel. *Le Front national entre extrémisme, populisme et démocratie*. Clamecy: Éditions de la Maison des sciences de l'homme, 2013.

BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Húsková, Eva. "Fenomén vzostupu extrémnej pravice vo Francúzsku: Diskurzívno-obsahová komparatívna analýza kandidátov Národného Frontu v prezidentských voľbách od roku 2002". Bakalárska práca, Univerzita Karlova, 2018.

Valenta, Pavel. "Front National: Stará nebo nová krajní pravice?". Bakalárska práca, Univerzita Karlova, 2018.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Almeida, Dimitri. Towards a Post-radical Front National? Patterns of Ideological Change and dédiablement on the French Radical Right. *Nottingham French Studies.*, 52(2), (2013): 167-176. <http://eds.a.ebscohost.com> (staženo 24. 4. 2018).

Banet, Rémi, Benoît Fauchet. “20 millions de musulmans en France ? Ils sont environ 4 fois moins, selon les estimations les plus sérieuses.” *AFP*, 17. května 2018, <https://factuel.afp.com/20-millions-de-musulmans-en-france-ils-sont-environ-4-fois-moins-selon-les-estimations-les-plus> (staženo 20. 4. 2019).

Bednářová, Lucie. “Když ne teď, tak příště. Šance Le Penové na prezidentku porostou, říká pro INFO.CZ politolog”, *info.cz*, 5. května 2017. <https://www.info.cz/volby/kdyz-ne-ted-tak-priste-sance-le-penove-na-prezidentku-porostou-rika-pro-info-cz-politolog-7380.html> (staženo 5. 5. 2019).

Brunn, Sophie. “Révision de la Constitution : Le projet de Marine Le Pen est de sortir de la République.” *Franceinfo*, 12. dubna 2017. https://www.francetvinfo.fr/politique/marine-le-pen/revision-de-la-constitution-le-projet-de-marine-le-pen-est-de-sortir-de-la-republique_2134935.html (staženo 20. 4. 2019).

Courtois, Gérard. “L’immigration et l’islam demeurent des sujets clivants en France”. *Le Monde*, 3. červenec 2017. https://www.lemonde.fr/politique/article/2017/07/03/l-immigration-et-l-islam-demeurent-des-sujets-clivants-en-france_5154770_823448.html?h=11 (staženo 5. 4. 2019).

Editoriál (autor neveden). “La faute de Marine Le Pen sur la rafle du Vél’ d’Hiv.” *Le Monde*, 10. dubna 2017. https://www.lemonde.fr/idees/article/2017/04/10/rafle-du-vel-d-hiv-la-faute-de-le-pen_5108861_3232.html (staženo 30. 4. 2019).

Gröndahl Marie-Pierre, Anne-Sophie Lechevallier. “Les incohérences du programme de Le Pen vues par six économistes.” *Paris Match*, 10. dubna 2017. <https://www.parismatch.com/Actu/Politique/Les-incoherences-du-programme-de-Le-Pen-vues-par-six-economistes-1207772> (staženo 30. 4. 2019).

Hanka, Filip. “Analýza: Nestrannost maďarského soudnictví a záruky právního státu jsou nadále oslabené, zlobí se Evropský parlament.” *Česká justice*, 29. listopadu 2018. <https://www.ceska-justice.cz/2018/11/analyza-nestrannost-madarskeho-soudnictvi-a-zaruky-pravniho-statu-jsou-nadale-oslabene-zlobi-se-evropsky-parlament/> (staženo 30. 4. 2019).

Info droits étrangers. “La protection familiale.” <http://www.info-droits-etrangers.org/vivre-en-france/vivre-en-france-la-protection-sociale/la-protection-familiale/#france> (staženo 20. 4. 2019)

Le Figaro.fr avec AFP. “Le Pen veut interdire les manifestations contre la police.” *Le Figaro*, 18. února 2017. <http://www.lefigaro.fr/flash-actu/2017/02/18/97001-20170218FILWWW00050-marine-le-pen-veut-interdire-les-manifestations-contre-la-police.php> (staženo 5.04. 2019).

Lowe, Sam. “Forget new trade deals – Britain’s struggling to keep the ones it has.” *The Guardian*, 7. února 2019, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/feb/07/trade-deals-britain-liam-fox-brexit> (staženo 30. 4. 2019).

Mestre, Abel. “Après la qualification du FN, des manifestations sporadiques et quelques échauffourées à Paris et Nantes.” *Le Monde*, 24. dubna 2017. https://www.lemonde.fr/election-presidentielle-2017/article/2017/04/24/des-manifestations-tres-sporadiques-et-quelques-echauffourees-apres-la-qualification-du-fn_5116293_4854003.html (staženo 20. 4. 2018).

Mestre, Abel, Jean-Pierre Tenoux, Laurie Moniez, Pierre Bouvier et Manon Rescan. “Manifestations du 1er-Mai : six policiers blessés à Paris, les syndicats ont défilé en ordre dispersé.” *Le Monde*, 1. května 2017. https://www.lemonde.fr/election-presidentielle-2017/article/2017/05/01/partout-en-france-les-syndicats-des-unis-face-au-front-national_5120504_4854003.html (staženo 20. 4. 2018).

Mudde, Cas. “How populism became the concept that defines our age”, *The Guardian*, 22. listopadu 2018. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/nov/22/populism-concept-defines-our-age> (staženo 30. 4. 2019).

Oficiální webová stránka francouzského ministerstva vnitra. "Résultats de l'élection présidentielle 2017". [https://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles/elecresult__presidentielle-2017/\(path\)/presidentielle-2017/FE.html](https://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles/elecresult__presidentielle-2017/(path)/presidentielle-2017/FE.html) (staženo 15. 5. 2018).

Perrault, Guillaume. "Marine Le Pen élue présidente du Front National", *Le Monde*, 16. ledna 2011, <http://www.lefigaro.fr/politique/2011/01/14/01002-20110114ARTFIG00673-marine-le-pen-elue-presidente-du-front-national.php> (staženo 20. 4. 2019).

Pulda, Jan. "Komentář ke změnám francouzské ústavy ze dne 21. července 2008.". *Parlamentní institut Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky*, prosinec 2008. <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=53023> (staženo 27. 3. 2019).

Sulzer, Alexandre. "Priorité nationale, identité: ces principes fondamentaux que Le Pen veut créer." *L'Express*, 25. dubna 2017. https://www.lexpress.fr/actualite/politique/elections/priorite-nationale-identite-ces-droits-fondamentaux-que-le-pen-veut-creer_1905511.html (staženo 30. 4. 2019).

Vignaud, Marc. "Marine Le Pen : un programme économique de repli national." *Le Point*, 25. dubna 2017. https://www.lepoint.fr/presidentielle/baisse-d-impots-depense-publique-les-promesses-economiques-de-le-pen-25-04-2017-2122379_3121.php (staženo 30. 4. 2019).

Vincent, Elise. "Le recours aux armes à feu par les policiers a fortement augmenté en France en 2017." *Le Monde*, 27. června 2018. https://www.lemonde.fr/police-justice/article/2018/06/27/le-recours-aux-armes-a-feu-par-les-policiers-a-fortement-augmente-en-2017_5321753_1653578.html (staženo 5. 4. 2019).